

Forest Department

ASSAM PROJECT ON
FOREST & BIODIVERSITY
CONSERVATION

AGENCE FRANÇAISE
DE DÉVELOPPEMENT

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতি (ই ডি চি)

ডিগবৈ বন সংমণ্ডল

ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা

(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ লৈ)

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতি (EDC)ৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কম্পেল', COMPELO)

[আই আই ই (IIE) আৰু আৰ জি ভি এন (RGVN)]

জুন, ২০১৭

Approved
[Signature]

Divisional Forest Officer
Digboi Division, Digboi
Thsukia, Assam

অধ্যায়-১ : ভূমিকা

<p>প্ৰকল্প সম্পৰ্কে</p>	<p>অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰ্ভেচন)ৰ উদ্দেশ্য হৈছে— 'নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ অংশগ্ৰহণেৰে আৰু বনজ আৰু বনজবহিৰ্ভূত সম্পদৰ বহনক্ষম ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱিকা সুনিশ্চিত কৰিবলৈ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ লগতে বহুমুখী সুসংহত পৰিকল্পনাৰে অসমত স্থিতিশীল বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিচালনাৰ ব্যৱস্থা কৰা।' প্ৰকল্পটোৰ লক্ষ্য হৈছে— 'বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ সহযোগত তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে বনাঞ্চল সংৰক্ষণ আৰু পৰিবেশতন্ত্ৰক পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।'</p> <p>এই প্ৰকল্পটোলৈ আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়াইছে এজেণ্টী ফ্ৰান্সিজ ডি ডেভেলপমেণ্ট অৰ্থাৎ ফ্ৰান্স ডেভেলপমেণ্ট এজেণ্টীয়ে। সহযোগ কৰিছে অসম চৰকাৰে। প্ৰকল্পটোৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, নিৰীক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনাকে ধৰি সকলো কামৰ দায়িত্বত আছে আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰ্ভেচন ছ'চাইটি।</p>
<p>ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন</p>	<p>বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তাভিত্তিক মূল্য সংযোজনৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ কাম-কাজ উন্নত কৰিবলৈ প্ৰকল্পটোত উদ্যোগমূলক বিকাশ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ জৰিয়তে মূল্য সংযোজন আৰু বিপণনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা হেঁচাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এনে পদক্ষেপ জৰুৰী হৈ পৰিছে। বজাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বৰ্তমানে উপলব্ধ বনজ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাসমূহত মূল্য সংযোজনৰ উপায় উদ্ভাৱন কৰাটো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। তদুপৰি, বনাঞ্চলভিত্তিক জীৱিকাৰ বাহিৰে জীৱিকাৰ অন্য পথ বিচাৰি উলিওৱা আৰু দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাও দৰকাৰ।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ অধীনত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্টাৰপ্ৰিনিঅ'ৰশ্বিপ, আই আই ই), গুৱাহাটী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি (আৰ জি ভি এন), আৰু 'চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ' ফাইনেন্স এণ্ড লাইভলিহুড' (চি এম এল)ক লৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হৈছে। এই সমিতিখনৰ নাম দিয়া হৈছে— 'ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেঞ্জিং লাইভলিহুড অপচুনিটিজ)' চমুকৈ কম্পেল'।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ নিৰ্দেশনা মতে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে 'গাঁও আৰু বন বিভাগৰ বিভিন্ন অভিযান... বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সদস্যক জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা আৰু স্থিতিশীল বন ব্যৱস্থাপনাক এক প্ৰসাৰিত লক্ষ্য হিচাপে গণ্য কৰা।' বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যকে এই প্ৰকল্পত সামৰি লোৱা হৈছে।</p>
<p>খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা</p>	<p>অসমৰ যোৰহাট জিলাত অৱস্থিত খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা এই নথিত আগবঢ়োৱা হৈছে। খাগৰিপথাৰ ই ডি চি ডিগবৈ বন সংমণ্ডলৰ অধীনস্থ ডিগবৈ বনাঞ্চলিক প্ৰশাসনৰ অন্তৰ্গত। এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা গাঁওখনত বাস কৰা সম্প্ৰদায়সমূহৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসকলৰ সদস্যৰ অংশগ্ৰহণৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।</p>

	২০১৬ চনৰ জুন মাহত 'চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ' ফাইনেঞ্চ এণ্ড লাইভলিহুড' (চি এম এল), গুৱাহাটীৰ বিষয়ববীয়া আৰু সম্প্ৰদায়টোৱে গ্ৰহণ কৰা অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰাম্য পৰিমাণ (পি আৰ এ)ৰ জৰিয়তে এই নথি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। প্ৰকল্প নিৰ্দেশনা অনুসৰি চি এম এল-এ এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সংযোজিত কৰিছে। এই পৰিকল্পনা গ্ৰহণৰ বাবে আলোচনা আৰু চূড়ান্ত কৰা হয় জুলাই, ২০১৬ চনত।
--	--

অধ্যায়-২ : গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা

অৱস্থিতি	খাগৰিপথাৰ ই ডি চি তিনিখন গাঁও ক্ৰমে এক নং খাগৰিপথাৰ, তিনি নং লেখাজান ডিৰক চাহ বাগান আৰু দুই নং ডিগবৈ লাইনক লৈ গঠন কৰা হৈছে। এই ই ডি চিটো ডিগবৈ বন সংমণ্ডলৰ পৰা ৮ কিঃমিঃ দূৰত্বত অৱস্থিত। তিনিখন গাঁৱৰ মুছ জনসংখ্যা হ'ল ৯০৬, ইয়াৰে ৪৫৬জন পুৰুষ আৰু ৪৫০গৰাকী মহিলা। পৰিশিষ্ট-১ : গাঁৱৰ মানচিত্ৰ আৰু জি আই এছ মানচিত্ৰ																				
ই ডি চিৰ মূল তথ্য	খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ মূল তথ্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। তালিকা-ক																				
	<table border="1"> <tr> <td>ই ডি চিৰ নাম</td> <td>খাগৰিপথাৰ</td> </tr> <tr> <td>জিলা</td> <td>তিনিচুকীয়া</td> </tr> <tr> <td>বন সংমণ্ডল</td> <td>ডিগবৈ</td> </tr> <tr> <td>বন আঞ্চলিক</td> <td>মাৰ্ঘেৰিটা পশ্চিম</td> </tr> <tr> <td>ই ডি চি গঠনৰ বছৰ</td> <td>২০১৫</td> </tr> <tr> <td>নিৰ্ধাৰিত বনাঞ্চল এলেকা</td> <td>২০ হেক্টৰ</td> </tr> <tr> <td>মুঠ পৰিয়াল</td> <td>১৯২</td> </tr> <tr> <td>ই ডি চি গাঁৱৰ সংখ্যা</td> <td>৩খন</td> </tr> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা</td> <td>তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে :</td> </tr> <tr> <td></td> <td>উত্তৰ : বুঢ়ীদিহিং নদী দক্ষিণ : দিহিং পাটকাই বন্যপ্ৰাণী অঃ পশ্চিম : দিহিং পাটকাই বন্যপ্ৰাণী অঃ পূব : পাৰিমুখ গাঁও</td> </tr> </table>	ই ডি চিৰ নাম	খাগৰিপথাৰ	জিলা	তিনিচুকীয়া	বন সংমণ্ডল	ডিগবৈ	বন আঞ্চলিক	মাৰ্ঘেৰিটা পশ্চিম	ই ডি চি গঠনৰ বছৰ	২০১৫	নিৰ্ধাৰিত বনাঞ্চল এলেকা	২০ হেক্টৰ	মুঠ পৰিয়াল	১৯২	ই ডি চি গাঁৱৰ সংখ্যা	৩খন	জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে :		উত্তৰ : বুঢ়ীদিহিং নদী দক্ষিণ : দিহিং পাটকাই বন্যপ্ৰাণী অঃ পশ্চিম : দিহিং পাটকাই বন্যপ্ৰাণী অঃ পূব : পাৰিমুখ গাঁও
ই ডি চিৰ নাম	খাগৰিপথাৰ																				
জিলা	তিনিচুকীয়া																				
বন সংমণ্ডল	ডিগবৈ																				
বন আঞ্চলিক	মাৰ্ঘেৰিটা পশ্চিম																				
ই ডি চি গঠনৰ বছৰ	২০১৫																				
নিৰ্ধাৰিত বনাঞ্চল এলেকা	২০ হেক্টৰ																				
মুঠ পৰিয়াল	১৯২																				
ই ডি চি গাঁৱৰ সংখ্যা	৩খন																				
জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে :																				
	উত্তৰ : বুঢ়ীদিহিং নদী দক্ষিণ : দিহিং পাটকাই বন্যপ্ৰাণী অঃ পশ্চিম : দিহিং পাটকাই বন্যপ্ৰাণী অঃ পূব : পাৰিমুখ গাঁও																				
	উৎস : ই ডি চিৰ তথ্য আৰু ২০১৬ চনৰ জুনত অনুষ্ঠিত পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা। অতিৰিক্ত বৰ্ণনা তথ্য-১ৰ তালিকা-১ত প্ৰদান কৰা হৈছে। (পৰিশিষ্ট তালিকাত)																				

<p>কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p>	<p>ই ডি চিৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি আৰু সাধাৰণ সভাৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।</p> <p>তালিকা-খ : কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p> <table border="1" data-bbox="513 403 1399 705"> <tr> <td>সভাপতিৰ নাম</td> <td>বিমল লামা</td> </tr> <tr> <td>সম্পাদকৰ নাম</td> <td>পদুম বৰপাত্ৰ গৌঁহাই</td> </tr> <tr> <td>কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td> <td>পুৰুষ : ১১ মহিলা : ৯ মুঠ : ২০</td> </tr> </table> <p>উৎস : ই ডি চিৰ তথ্য।</p>	সভাপতিৰ নাম	বিমল লামা	সম্পাদকৰ নাম	পদুম বৰপাত্ৰ গৌঁহাই	কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ১১ মহিলা : ৯ মুঠ : ২০
সভাপতিৰ নাম	বিমল লামা						
সম্পাদকৰ নাম	পদুম বৰপাত্ৰ গৌঁহাই						
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	পুৰুষ : ১১ মহিলা : ৯ মুঠ : ২০						
<p>পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যা গাঁথনি</p>	<p>খাগৰিপথাৰ ই ডি চিত, তিনিখন গাঁৱত বাস কৰা মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা হৈছে ১৯২টা। মুঠ জনসংখ্যা হৈছে ৯০৬জন। ইয়াৰে ৪৫৬জন পুৰুষ আৰু ৪৫০গৰাকী মহিলা। গাঁওখনত লিংগ অনুপাত হৈছে প্ৰতি ১০০০জন পুৰুষৰ বিপৰীতে মহিলাৰ সংখ্যা ৯৮৯গৰাকী। প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় সদস্য সংখ্যা হৈছে ৫জনৰ ভিতৰত। অধ্যয়নৰ পৰা পোৱা গৈছে যে খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ ভিতৰত বাস কৰা সম্প্ৰদায়সমূহ হৈছে আদিবাসী, অসমীয়া সম্প্ৰদায়ৰ। প্ৰধান শ্ৰেণী হ'ল অ' বি চি।</p> <p>পৰিয়ালসমূহৰ ভিতৰত ৩১টা পৰিয়াল দাবিদ্বয় সীমাৰেখাৰ তলৰ।</p> <p>উপৰোক্ত বিষয়ত বিতং তথ্যৰ বাবে তথ্য-১ৰ তালিকা-২ দ্ৰষ্টব্য।</p>						
<p>শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ</p>	<p>খাগৰিপথাৰ ই ডি চি গাঁওসমূহত, সাক্ষৰতাৰ হাৰ প্ৰায় ৭৫ শতাংশ, যিটো ৰাজ্যিক গড় ৭৪.০৪তকৈ অধিক আৰু এইটোৱে এটা ভাল শৈক্ষিক অৱস্থা প্ৰতিপন্ন কৰে। গাঁওখনৰ অধিকাংশ লোকে পঞ্চম-সপ্তম পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে। ওপৰৰ খালিকাই দেখুৱায় যে খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ গাঁওসমূহত ২০৬জন অশিক্ষিত লোক আছে। তাত ৬গৰাকী স্নাতকোত্তৰ আৰু ১৮গৰাকী স্নাতক ব্যক্তি আছে। সৰ্বোচ্চ ২১৪গৰাকীয়ে পঞ্চমৰ পৰা সপ্তম শ্ৰেণীৰ ভিতৰৰ শৈক্ষিক যোগ্যতা অৰ্জন কৰিছে।</p> <p>দক্ষতা উন্নয়ন : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ গাঁওসমূহত, গাঁওবাসী পৰম্পৰাগতভাৱে তলৰ ক্ষেত্ৰসমূহত দক্ষ :</p> <p>ক) চাহ বাগানৰ শ্ৰমিক খ) দিন হাজিৰা কৰা শ্ৰমিক গ) ক্ষুদ্ৰ ব্যৱসায়ী ঘ) কাঠমিস্ত্ৰী</p> <p>তথ্য-১ৰ তালিকা-৩</p>						

<p>মাটি</p>	<p>খাগৰিপথাৰ আৰু ইয়াৰ ওচৰ-পাজৰৰ মাটিসমূহ সৰু শিল, গ্ৰেভেল বালি আৰু বোকা মিশ্ৰিত। কিছুমান বিশেষ স্থানত পুৰণি আৰু নতুন পলসুৰা মাটিৰ সংমিশ্ৰণ পোৱা যায়।</p>
<p>পানী</p>	<p>ই ডি চি এলেকাত গাঁওবাসীয়ে তেওঁলোকৰ পানীৰ প্ৰয়োজনীয়তা সাধাৰণতে পুখুৰী আৰু দমকলৰ পৰা পূৰণ কৰে। পানীৰ উপলব্ধতা পৰ্যাপ্ত। কিছুমান পৰিয়ালে পানীত থকা উচ্চ পৰিমাণৰ আইৰনৰ বাবে ঘৰৰ কাষতে পানীৰ ফিল্টাৰ বনাই লৈছে যদিও কিছুমানে সেইটো কৰা নাই। কিছুমান পৰিয়ালৰ বস্তুত পুখুৰী আছে যদিও ইয়াৰ পানী বেছিকৈ ধোৱা-মেলা, মাছ আৰু হাঁহ পোহাৰ কামত ব্যৱহাৰ কৰে।</p>
<p>জলবায়ু, উষ্ণতা আৰু বৰষুণ</p>	<p>ই ডি চি এলেকাৰ জলবায়ু নাতিশীতোষ্ণ। গ্ৰীষ্মৰ সময়ত তাপমাত্ৰা ২০-৩৮° চেলচিয়াছ। ঠাণ্ডাৰ দিনত তাপমাত্ৰা সৰ্বনিম্ন ১৩° চেলচিয়াছলৈ নামে। প্ৰকল্প এলেকাত গড় তাপমাত্ৰা জানুৱাৰী মাহত ১৭° চেলচিয়াছ, ফেব্ৰুৱাৰীত ১৮° চেলচিয়াছ, মাৰ্চত ২১° চেলচিয়াছ এপ্ৰিলত ২৩° চেলচিয়াছ আৰু মে' মাহত ২৫° চেলচিয়াছ।</p> <p>অঞ্চলটোৰ জলবায়ু সাধাৰণতে আৰ্দ্ৰ আৰু বাৰ্ষিক বৰষুণৰ গড় পৰিমাণ হৈছে প্ৰায় ২০০০ মিলিমিটাৰ। এপ্ৰিলৰ পৰা বৰষুণ হ'বলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু ই অক্টোবৰ মাহলৈকে চলি থাকে। মে'-জুলাই মাহত সৰ্বাধিক বৃষ্টিপাত হয়। প্ৰকল্প এলেকাটোত উষ্ণ আৰ্দ্ৰ গ্ৰীষ্ম আৰু শুষ্ক ঠাণ্ডা ঋতু পৰিলক্ষিত হয়। জাৰকালি নৱেম্বৰৰ মাজভাগৰ পৰা আৰম্ভ হয় আৰু মাৰ্চৰ আৰম্ভণিত শেষ হয়। ইয়াৰ পিছতে প্ৰাক্-বৰ্ষা বৰষুণৰ বতৰ আৰম্ভ হয়। বাৰিষা কাল জুনৰ আগভাগৰ পৰা আৰম্ভ হৈ অক্টোবৰৰ শেষলৈকে চলে। সিন্ত সময়ছোৱা ৯ মাহ ধৰি চলে আৰু পিছৰ তিনিমাহ মাটি শুকান হৈ থাকে।</p>
<p>বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য</p>	<p>খাগৰিপথাৰ বনাঞ্চলক বিস্তৃতভাৱে ট্ৰপিকেল আৰ্দ্ৰ চিৰসেউজ আৰু ট্ৰপিকেল অৰ্ধ চিৰসেউজ বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে। ঘাই ঘাই বৃক্ষ প্ৰজাতিসমূহ হৈছে হলং, গুৰ্জন, মেকাই, কুটা, নাহৰ, শিয়া-নাহৰ, ছিছু, খয়েৰ আদি।</p> <p>বনাঞ্চলত কাঠ ভিন্ন বনজ উৎপাদন যেনে বাঁহ, বেত, শাক-পাচলি, টেকীয়া, ভেষজ উদ্ভিদ, খেৰ, উলু আৰু পশুখাদ্য আদি পোৱা যায়। তলৰ প্ৰজাতিসমূহো প্ৰকল্প এলেকাত পৰ্যাপ্ত— ফুলৰ গছ, বনৰীয়া অৰ্কিড, বাঁহ, বেত, চৰাই, পখিলা আৰু সৰিসৃপ।</p>
<p>ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ আৰু ভূমিৰ মালিকানা</p>	<p>গাঁৱৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ তলত দিয়াৰ দৰে পাব পাৰি :</p> <p>প্ৰায় সকলো পৰিয়ালৰে বাৰী-মাটি আছে আৰু ইয়াৰ গড় আকাৰ ০.৪ একৰ। ৫৯ শতাংশ পৰিয়ালৰে বাৰী-বস্তু আছে। (পৰিয়াল সমীক্ষা তথ্য অনুযায়ী)</p> <p>* কৃষিভূমি মাত্ৰ ৬০ শতাংশ পৰিয়ালৰহে আছে। গড় ভূমি ধাৰণৰ আকাৰ ১.২ একৰ। অঞ্চলটোত উৎপাদিত মুখ্য শস্য হ'ল বৰ্ষানিৰ্ভৰ ধান।</p> <p>তলৰ তালিকাখনে ওপৰত উল্লেখিত গাঁওসমূহৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ দেখুৱাইছে।</p> <p>তালিকা- গ : ভূমি ব্যৱহাৰৰ প্ৰকৃতি</p>

	ক্রমিক নং	ভূমি ব্যৱহাৰৰ প্ৰকৃতি	ভূমিধাৰণৰ শতাংশ
	১	বাৰী-বস্তি	৫৯%
	২	কৃষিভূমি	৬০%
	৩	পতিত ভূমি	১৯%
	৪	বন অধিকৃত অঞ্চল	প্ৰযোজ্য নহয়
	৫	বন্ধকীত থকা ভূমি	প্ৰযোজ্য নহয়
	৬	আদি খেতিৰ ভূমি	প্ৰযোজ্য নহয়
	৭	অন্যান্য	প্ৰযোজ্য নহয়
	<p>উৎস : ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা মতে। তথ্য-১ৰ তালিকা ৪ত বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p>		
পশুধন	<p>অঞ্চলটোত উপলব্ধ পশুধনসমূহ হ'ল :</p> <ul style="list-style-type: none"> * ১১৯টা পৰিয়ালত গৰু উপলব্ধ। * ৯৩টা পৰিয়ালত বলধ উপলব্ধ। * ১২টা পৰিয়ালত ম'হ উপলব্ধ। * ৩৭টা পৰিয়ালত হাঁহ উপলব্ধ। পৰিয়ালসমূহে হাঁহ পালনত পৰম্পৰাগত কাৰ্য হিচাপে গ্ৰহণ কৰি আহিছে। * ১৫৫টা পৰিয়ালত কুকুৰা উপলব্ধ। * ৭টা পৰিয়ালত গাহৰি উপলব্ধ। * ৭৮টা পৰিয়ালত ছাগলী উপলব্ধ। <p>পৰিয়ালসমূহে পালন কৰা পশুধনৰ সংখ্যা আৰু প্ৰকাৰ তথ্য-(১)ৰ তালিকা-৫ত দাঙি ধৰা হৈছে।</p>		
গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা	<p>গাঁওখনত উপলব্ধ আন্তঃগাঁথনি তলৰ শিৰোনামসমূহেৰে বিভক্ত কৰিব পাৰি।</p> <ol style="list-style-type: none"> ১। বস্তুগত আন্তঃগাঁথনি : পৰিয়ালসমূহ বিদ্যুৎ, মোবাইল ফোন, চাইকেল আৰু মটৰ চাইকেলৰ দৰে যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ মৌলিক বস্তুগত আন্তঃগাঁথনিৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত। ২। শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা : গাঁৱৰ পৰিয়ালসমূহৰ মাজত শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সুবিধা উপলব্ধ। ইয়াত দুখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, দুটা অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ, দুখন মধ্য ইংৰাজী বিদ্যালয়, দুখন হাইস্কুল আছে। ই ডি চিটোত দুটা স্বাস্থ্য উপকেন্দ্ৰ আছে। ৩। চৰকাৰী কাৰ্যালয় : ইয়াত পশু চিকিৎসা উপ-স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ, জনস্বাস্থ্য উপকেন্দ্ৰ, স্বাস্থ্য উপকেন্দ্ৰ আছে। ৪। বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান : ইয়াত কোনো বেংক নাই আৰু দুটা ডাকঘৰ আছে। <p>আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্ণনা তথ্য-(১)ৰ তালিকা-৬ত বিশদভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে।</p>		
কৃষি শস্য	<p>পৰিয়ালসমূহে ধান খেতি কৰে। অঞ্চলটোৰ প্ৰায় ৪৬ শতাংশ লোক ধান খেতিৰ লগত জড়িত। বেছিভাগ পৰিয়ালৰ দ্বাৰা বৰ্ষানিৰ্ভৰ ধানৰ খেতি কৰা হয়। ধান খেতিৰ ঋতু আৰম্ভ হয়। জুলাই মাহৰ পৰা আৰু নৱেম্বৰ মাহত শস্য চপোৱা হয়।</p>		

	শস্যৰ নাম	উৎপাদন কেজিত
		ধান
	<p>পৰিয়ালসমূহৰ দ্বাৰা ব্যক্তিগত প্ৰয়োজনৰ বাবে ধান খেতি কৰা হয়। মাত্ৰ প্ৰায় ২ শতাংশ পৰিয়ালেহে বিক্ৰীৰ বাবে ধান উৎপাদন কৰে।</p> <p>অঞ্চলটোত বৰিশস্যৰ লগত জড়িত পৰিয়ালো আছে। এই বৰিশস্যসমূহৰ ভিতৰত প্ৰধান হ'ল— বেঙেনা, জলকীয়া, কবি, শাক-পাচলি আদি।</p>	
পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<p>গাঁওখনত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৭ত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। গাঁৱত পশুখাদ্যৰ মূল উৎসসমূহ হৈছে :</p> <p>* বনাঞ্চলৰ চৰণীয়া পথাৰ— পশুখনৰ চাৰণ আৰু পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা ছমাহতকৈ বেছি সময়ৰ কাৰণে উপলব্ধ।</p>	
বজাৰ	<p>গাঁৱৰ পৰা বিভিন্ন বজাৰৰ অৱস্থান আৰু দূৰত্ব তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৮ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলে ক্ৰয়-বিক্ৰয়ৰ বাবে অহা-যোৱা কৰা মুখ্য বজাৰসমূহ আৰু ইয়াৰ দূৰত্ব তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :</p> <p>ক) গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান : গাঁৱৰ পৰা ১ কিলোমিটাৰ দূৰত্বত</p> <p>খ) সাপ্তাহিক/অৰ্ধ-সাপ্তাহিক বজাৰ : প্ৰায় ২ কিলোমিটাৰ নিলগত</p> <p>গ) প্ৰধান বজাৰ : প্ৰায় ৩ কিলোমিটাৰ নিলগত</p>	
জলসম্পদ	<p>ই ডি চিৰ গাঁওসমূহৰ মুখ্য জলসম্পদৰ উৎসসমূহ তলত দিয়া হ'ল।</p> <p>* হেণ্ডপাম্প : ১২২টা পৰিয়ালত উপলব্ধ</p> <p>* পুখুৰী : ৫০টা পৰিয়ালত উপলব্ধ</p> <p>* কুঁৱা : ২৩টা পৰিয়ালত উপলব্ধ</p> <p>অঞ্চলটোত উপলব্ধ হেণ্ডপাম্পসমূহে পৰিয়ালসমূহক পানীৰ সুবিধা প্ৰদান কৰি আহিছে আৰু এই পানী তেওঁলোকে খোৱাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰে। কিন্তু এই পানীত থকা আইৰণৰ পৰিমাণ অতি বেছি। মাত্ৰ কেইটামান পৰিয়ালৰ ঘৰতহে পানীৰ ফিল্টাৰ আছে। বাকীবোৰে পোনপটীয়াভাৱে হেণ্ডপাম্পৰ পৰা সেৱন কৰে।</p> <p>তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৯ত অঞ্চলটোত উপলব্ধ জলসম্পদসমূহৰ বৰ্ণনা দিয়া হৈছে।</p>	
শক্তিৰ ব্যৱহাৰ	<p>শক্তিৰ ব্যৱহাৰ : গাঁৱৰ শক্তিৰ ঘাই উৎসসমূহ তলৰ তালিকাত দেখুওৱা হৈছে।</p> <p>ক) কাঠখৰি : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ১৯০টা</p> <p>উৎস : স্থানীয় বনাঞ্চল</p> <p>পৰিয়ালসমূহক কাঠখৰিৰ মাহিলি গড় প্ৰয়োজন : ২৭০ কেজি।</p> <p>খ) কেৰাচিন : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ১৯০টা</p> <p>উৎস : বাহিৰা বজাৰ</p> <p>পৰিয়ালসমূহক কেৰাচিনৰ মাহিলি গড় প্ৰয়োজন : ৫ লিটাৰ।</p> <p>গ) বন্ধন গেছ : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ১১টা</p> <p>উৎস : স্থানীয় বজাৰ</p> <p>তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১০ত অঞ্চলটোৰ শক্তি ব্যৱহাৰৰ বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p>	

<p>আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা</p>	<p>সামাজিক গাঁথনি : গাঁওখনত বসবাস কৰা বেছিভাগ লোকেই অন্যান্য পিছপৰা শ্ৰেণীৰ। সমাজখনত কোনো গভীৰ শ্ৰেণী বিভাজন পৰিলক্ষিত হোৱা নাই। মহিলাসকলৰ অৱস্থা সন্তোষজনক পৰিলক্ষিত হ'ল। অঞ্চলটোৰ পৰিয়ালসমূহ প্ৰধানতঃ নিম্ন মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ। অঞ্চলটোত প্ৰাধান্য থকা অন্য লোকসকল হ'ল অনুসূচিত জাতিৰ।</p> <p>অৰ্থনৈতিক অৱস্থা : গাঁওখনৰ বাসিন্দাসকলৰ অৰ্থনৈতিক স্থিতি সন্তোষজনক পোৱা গ'ল। মূল জীৱিকাৰ পথ হৈছে— দিন মজদুৰ, ক্ষুদ্ৰ ব্যৱসায়ী আৰু কিছু সংখ্যক পৰিয়াল ধানৰ খেতিৰ লগত জড়িত। পৰিয়ালৰ বছৰি ন্যূনতম আয় ৪০,০০০-৭০,০০০ টকা</p>
<p>মানচিত্ৰ</p>	<p>পৰিশিষ্ট-Iত তলৰ মানচিত্ৰসমূহ দিয়া হৈছে।</p> <p>১) গাঁৱৰ মানচিত্ৰ (গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ আৰু গাঁৱৰ সম্পদ মানচিত্ৰ)</p> <p>২) জি আই এছ মানচিত্ৰ</p>

অধ্যায়-৩ : জীৱিকাৰ সুযোগসমূহৰ বিশ্লেষণ

<p>পি আৰ এ অনুশীলন</p>	<p>খাগৰিপথাৰ ই ডি চি গাঁৱত পি আৰ এ অনুশীলন সম্পন্ন কৰে, যিখন ডিগবৈ সংমণ্ডলৰ অন্তৰ্গত। ই ডি চিটোৰ অন্তৰ্গত তিনিখন গাঁৱৰ মুঠ পৰিয়াল হৈছে ১৯২টা আৰু মুঠ জনসংখ্যা ৯০৬।</p> <p>তাৰিখ : ২৯ জুন, ২০১৬</p> <p>পৃষ্ঠপোষক : অভিষেক মজুমদাৰ, চি এম এল আৰু লাংগু বিংজাংগাম, চি এম এল</p> <p>স্থান : খাগৰিপথাৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয় খেলপথাৰ</p> <p>উপস্থিত থাকে : ই ডি চিৰ বিষয়ববীয়াসকল, গাঁওবুঢ়া, সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আদি।</p>
<p>পি আৰ এ-ৰ উদ্দেশ্য</p>	<p>পি আৰ এৰ উদ্দেশ্য : এই অনুশীলনৰ মুখ্য উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল</p> <p>(ক) অঞ্চলটোত উপলব্ধ জীৱিকা পদ্ধতিসমূহৰ বিষয়ে বুজা। ইয়াৰ যথার্থতা আৰু প্ৰতিবন্ধকতাসমূহ।</p> <p>(খ) দাৰিদ্ৰ্যসকলৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ঋণৰ সুবিধা ভালদৰে বুজা আৰু তেওঁলোকৰ কৃষি পদ্ধতি সম্পৰ্কে বুজা। বিকল্প, প্ৰতিবন্ধকতা আৰু বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ সুযোগসমূহৰ বিষয়ে পৰীক্ষা কৰা, যাতে বিত্তীয় সেৱা আগবঢ়াব পৰা যায় আৰু</p> <p>(গ) বৰ্তমানৰ জীৱিকা সহায়ক কাৰ্যকলাপ চিনাক্ত কৰা আৰু উপাৰ্জন বৃদ্ধি আৰু লোকসকলৰ মাজত নিযুক্তি সুবিধা বৃদ্ধিত সহায় কৰিব পৰা বহনক্ষম জীৱিকা সহায়ক সেৱা প্ৰদান কৰা।</p>
<p>পি আৰ এ-ৰ ফলাফল আৰু ব্যৱহাৰ কৰা আহিলা</p>	<p>তলত দিয়া আহিলাসমূহ পি আৰ এৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে :</p> <p>(১) ফকাছ গ্ৰুপৰ সৈতে আলোচনা</p> <p>(২) ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ</p> <p>(৩) সামাজিক আৰু সম্পদ মানচিত্ৰায়ন</p> <p>পৰিশিষ্ট-II ওপৰৰ বিষয়বোৰৰ সম্পৰ্কে বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p>

<p>স্থানাংক</p>	<p>নিম্নোক্ত বিষয়ত স্থানাংক (বেংকিং) নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন ■ প্ৰাৰম্ভিক কাম-কাজ (ই পি এ) <p>ওপৰৰ বিষয়বোৰ পৰিশিষ্ট-II-ত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p> <p>জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ স্থানাংক</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ স্থানীয় কুকুৰা উন্নয়নেৰে পশুধন প্ৰতিপালন ■ বৈদ্যুতিক মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ বাবে স্থানীয় যুৱকক প্ৰশিক্ষণ <p>প্ৰাৰম্ভিক কাম-কাজৰ স্থানাংক</p> <table border="1" data-bbox="507 600 1402 987"> <thead> <tr> <th>ক্রমিক নং</th> <th>স্থানাংক অনুসাৰে গাঁৱৰ ই পি এ</th> <th>বিতং বিৱৰণ (পৰিশিষ্ট-৩ ত অতিৰিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)</th> <th>পুঁজিৰ সম্ভাৱ্য উৎস / বিভাগ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>১।</td> <td>ৰাজহুৱা সভাঘৰ</td> <td>ৰাজহুৱা সভাঘৰ - ১</td> <td>ইপিএ এপিএফবিচি</td> </tr> <tr> <td>২।</td> <td>দমকল</td> <td>বিপিএল পৰিয়ালৰ বাবে ৩১ টা দমকল</td> <td>ইপিএ এপিএফবিচি</td> </tr> <tr> <td>৩।</td> <td>পথ যোগাযোগ</td> <td>ব্লেক টপিং পথ</td> <td>পিএমজিএছৱাই/ পি ডব্লিউ বি</td> </tr> </tbody> </table>	ক্রমিক নং	স্থানাংক অনুসাৰে গাঁৱৰ ই পি এ	বিতং বিৱৰণ (পৰিশিষ্ট-৩ ত অতিৰিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)	পুঁজিৰ সম্ভাৱ্য উৎস / বিভাগ	১।	ৰাজহুৱা সভাঘৰ	ৰাজহুৱা সভাঘৰ - ১	ইপিএ এপিএফবিচি	২।	দমকল	বিপিএল পৰিয়ালৰ বাবে ৩১ টা দমকল	ইপিএ এপিএফবিচি	৩।	পথ যোগাযোগ	ব্লেক টপিং পথ	পিএমজিএছৱাই/ পি ডব্লিউ বি
ক্রমিক নং	স্থানাংক অনুসাৰে গাঁৱৰ ই পি এ	বিতং বিৱৰণ (পৰিশিষ্ট-৩ ত অতিৰিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)	পুঁজিৰ সম্ভাৱ্য উৎস / বিভাগ														
১।	ৰাজহুৱা সভাঘৰ	ৰাজহুৱা সভাঘৰ - ১	ইপিএ এপিএফবিচি														
২।	দমকল	বিপিএল পৰিয়ালৰ বাবে ৩১ টা দমকল	ইপিএ এপিএফবিচি														
৩।	পথ যোগাযোগ	ব্লেক টপিং পথ	পিএমজিএছৱাই/ পি ডব্লিউ বি														
<p>জীৱিকাৰ সুযোগ-সুবিধা</p>	<p>চিহ্নিত কৰা জীৱিকাৰ সুযোগ-সুবিধাবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ স্থানীয় কুকুৰা উন্নয়নেৰে পশুধন প্ৰতিপালন ■ বৈদ্যুতিক মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ বাবে স্থানীয় যুৱকক প্ৰশিক্ষণ <p>তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১১ত বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p>																
<p>পশুধন প্ৰতিপালন</p>	<p>পশুধন প্ৰতিপালনৰ উদ্ভৱণ :</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) পশু চিকিৎসা সেৱা সুবিধা</p> <p>খ) ৰোগৰ সংক্ৰমণ</p> <p>প্ৰধান সুবিধাসমূহ হৈছে :</p> <p>ক) পশুধনৰ পৰা উচ্চ মাত্ৰাত উপাৰ্জন সৃষ্টি</p> <p>খ) স্থানীয় কুকুৰাৰ অপৰ্যাপ্ত চাহিদা</p> <p>প্ৰধান পৰামৰ্শসমূহ হৈছে :</p> <p>ক) পেৰা ভেটেৰিনাৰীৰ ওপৰত যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ</p> <p>খ) সমূহীয়া পেৰা ভেটেৰিনাৰী কেন্দ্ৰ স্থাপন</p> <p>তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১১ত বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p>																
<p>বিশেষীকৃত দক্ষতা</p>	<p>বিদ্যুৎ মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ বাবে যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) অঞ্চলটোত প্ৰশিক্ষণ সুবিধাৰ অভাৱ</p> <p>খ) পৰিয়ালসমূহৰ বিনিয়োগ সক্ষমতা কম</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) অঞ্চলটোত দক্ষতা বিপণনৰ সুবিধা</p>																

	<p>পৰামৰ্শ দিয়া কৰ্মসূচীসমূহ :</p> <p>ক) বিদ্যুৎ মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ ওপৰত যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ</p> <p>খ) যুৱকসকলক বীজ মূলধন সহায় প্ৰদান</p>
<p>ঋণৰ সুবিধা</p>	<p>অঞ্চলটোৰ প্ৰায় ৫০ শতাংশ লোকৰ বেংক একাউন্ট আছে। বাকী লোকসকলে যিকোনো প্ৰকাৰৰ বেংকিং ভিত্তিক সেৱাৰ বাবে ইতস্তত কৰে। তেওঁলোকে যিকোনো প্ৰকাৰৰ ঋণ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বাবে স্থানীয় ঋণ দিওতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। তেওঁলোকে বছৰত সৰ্বাধিক ৩৬ শতাংশ পৰ্যন্ত সুত লয়, যিটো অতি উচ্চ বিবেচনা কৰা হয়।</p> <p>অঞ্চলটোৰ মহিলাসকল আত্মসহায়ক গোটৰ সদস্য আৰু প্ৰায় ৪৫ শতাংশ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্য আত্মসহায়ক গোটৰ সৈতে জড়িত। তেওঁলোকেও সময়ে সময়ে এই প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ পৰা বিত্তীয় প্ৰয়োজনীয়তা গ্ৰহণ কৰে। কিন্তু এই আত্মসহায়ক গোটসমূহৰ ঋণৰ সক্ষমতা পৰিমাণৰ ফালৰ পৰা সীমাবদ্ধ।</p> <p>ঋণ সুবিধাৰ বাবে মুখ্য বাধাসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ</p> <p>ক) সহজ ঋণ সুবিধা প্ৰদানত আনুষ্ঠানিক প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ পৰা সহায় লাভ নকৰা</p> <p>খ) গাঁওবাসীৰ পৰ্যাপ্ত আৰু প্ৰয়োজনীয় নথি-পত্ৰৰ অভাৱ</p> <p>গ) বেংকিং জড়িত বিষয়সমূহত পৰ্যাপ্ত গাইডেন্সৰ অভাৱ</p> <p>ঘ) ধাৰ দিওতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ মাত্ৰাত সুতৰ নিৰিখ</p> <p>এই সন্দৰ্ভত তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১৩ত বিশদ বিৱৰণ দিয়া হৈছে।</p>
<p>কৌশলগত হস্তক্ষেপ</p>	<p>থাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে তলৰ বিষয়সমূহ গণ্য কৰিব পাৰি :</p> <p>স্থানীয় কুকুৰা পালনেৰে পশুধন উত্তৰণ</p> <p>অঞ্চলটোৰ বাবে জীৱিকা সহায়ক প্ৰস্তাৱিত হস্তক্ষেপ হিচাপে পশুপালন উত্তৰণৰ বিষয়টো গ্ৰহণ কৰিব পাৰি। পশুপালনৰ অন্তৰ্গত, স্থানীয় কুকুৰাক কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি।</p> <p>* পশুপালন আৰু প্ৰাৰম্ভিক বীজ মূলধনৰ বাবে পুনৰাবৰ্তন পুঁজি প্ৰদানৰ দ্বাৰা পশুধনৰ গৃহ নিৰ্মাণত সহায় কৰিব পাৰি।</p> <p>* সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা পৰিচালিত পশু চিকিৎসা সেৱা ক্লিনিক গঠন</p> <p>* পশুধনৰ বৈজ্ঞানিক পৰিচালনাৰ ওপৰত প্ৰশিক্ষণ</p> <p>* আধুনিক প্ৰযুক্তি আৰু পেৰা পশু চিকিৎসাৰ ওপৰত স্থানীয় যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ</p> <p>বিদ্যুৎ মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ বাবে স্থানীয় যুৱকক প্ৰশিক্ষণ</p> <p>* বিদ্যুৎ মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ ওপৰত স্থানীয় যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰিব পাৰি</p> <p>* প্ৰাৰম্ভিক মূলধন প্ৰদান, যাতে যুৱকসকলে নিজাকৈ উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰে আৰু ইয়াৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সা-সৰঞ্জাম ক্ৰয় কৰিব পাৰে।</p>

অধ্যায়-৪ : জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

<p>উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম-কাজ</p>	<p>গাঁৱত পৰিকল্পনা কৰা উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ প্ৰধান কাম-কাজবোৰ হৈছে :</p> <p>কৃষিখণ্ড : স্থানীয় কুকুৰা প্ৰতিপালনেৰে পশুধন পালন উত্তৰণ</p> <p>অনা-কৃষি খণ্ড : ১। বৈদ্যুতিক মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ বাবে যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ উৎস : তথ্য-৪ৰ তালিকা ৩২</p>
<p>আত্মসহায়ক গোটৰ কাম-কাজ</p>	<p>আত্মসহায়ক গোটবোৰে তলৰ কৰ্মসূচী সম্পৰ্কে পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে :</p> <p>১। সম্প্ৰদায় ভিত্তিক প্ৰতিপালন আৰু বিক্ৰী- সম্প্ৰদায় ভিত্তিক ক্ৰয়-বিক্ৰয় কেন্দ্ৰ স্থাপন। ২। আত্মসহায়ক গোটৰ জৰিয়তে বেংক সংযোগেৰে ঋণ প্ৰদান, যাতে বিনিয়োগৰ বাবে তেওঁলোকে অধিক পুঁজি লাভ কৰিব পাৰে। ৩। অঞ্চলটোৰ পৰা যুৱকসকলক খাদ্য সংসাধন প্ৰশিক্ষণৰ বাবে অনুপ্ৰাণিত কৰিব লাগে। ৪। খাদ্য সংসাধন প্ৰশিক্ষণৰ বাবে প্ৰশিক্ষিত সমল ব্যক্তিক উন্নয়ন আৰু অনুপ্ৰাণিত কৰিব লাগে। উৎস : তথ্য-৪ৰ তালিকা ৩৩</p>
<p>শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ</p>	<p>কোনো ধৰণৰ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ পৰিকল্পনা কৰা হোৱা নাই। তথ্য-৪ৰ তালিকা ৩৪</p>
<p>কৰ্ম আঁচনিৰ সাৰাংশ</p>	<p>এইটো হ'ল পৰিকল্পনাৰ সাৰাংশ। বিস্তৃত ব্যাখ্যা পৰৱৰ্তী পৃষ্ঠাত সংলগ্ন কৰা হৈছে।</p>
<p>সম্পৃক্তকৰণ</p>	<p>ভাৰত চৰকাৰৰ তলৰ আঁচনিসমূহৰ সৈতে পৰিকল্পনা কৰা কাৰ্যব্যৱস্থাৰ উদ্যোগসমূহক সম্পৃক্ত কৰিব পাৰি :</p> <p>ক) বৈদ্যুতিক মেৰামতি আৰু পৰিচালনা সম্পৰ্কিত প্ৰশিক্ষণৰ বাবে যুৱকসকলক ঔদ্যোগিক প্ৰশিক্ষণ প্ৰতিষ্ঠানৰ সৈতে সংযোগ কৰাব লাগে। খ) ৰাষ্ট্ৰীয় জীৱিকা অভিযান— আত্মসহায়ক গোট গঠন আৰু উত্তৰণ। গ) নাৰাৰ্ড— কৃষি আৰু ইয়াৰ লগত সংলগ্ন কাৰ্যকলাপৰ বাবে ঋণ প্ৰদান।</p>

অধ্যায়-৫ : কাৰ্য পৰিকল্পনা

তালিকা : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে কাৰ্য পৰিকল্পনা

ক্রমিক নং	কাম-কাজ	সংখ্যা	পদ্ধতি
ক) অংশগ্রহণমূলক ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা			
১	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰস্তুতি	১	পি আৰ এ বেছলাইন সমীক্ষা
খ) উৎপাদক সংগঠিত কৰা আৰু উদ্যমিতা আৰু কাৰিকৰী সামৰ্থ নিৰ্মাণ (সামৰ্থ নিৰ্মাণ)			
১	সজাগতা গঢ়ি তোলাৰ কৰ্মসূচী	১	সজাগতা কৰ্মসূচী
খ. ১	দক্ষতা উন্নয়নৰ ওপৰত প্ৰশিক্ষণ		
১	পশুধন পালন সম্পৰ্কে দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ	১	পশুপালনৰ বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ পৰিচালনা
২	বৈদ্যুতিক মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ ওপৰত দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচী	১	দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচী কাৰ্যকৰী কৰা (৪০ দিন)
৩	উদ্যমিতা সৃষ্টি সম্পৰ্কত প্ৰশিক্ষণ	১	৩ দিন উদ্যমিতা দিক্-নিৰ্ণয় কৰ্মসূচী
গ) সামাজিক সমাবেশকৰণ			
১	সমূহীয়া গোট (অৰ্থাৎ আত্মসহায়ক গোট, সমিতি, বেচৰকাৰী স্বেচ্ছাসেৱী সংস্থা, সংগঠন উৎপাদক কোম্পানী) সম্পৰ্কে সজাগতা সৃষ্টি শিবিৰ		সমবায় বিশেষজ্ঞৰ জৰিয়তে সমূহীয়া গোট গঠন সম্পৰ্কে ৪ দিনৰ সজাগতা সৃষ্টিৰ শিবিৰ
২	স্ব-নিয়োজন আৰু নিযুক্তিৰ বাবে সংযোগ গঢ়ি তোলা তথা হাতে-কলমে সহায়		২০১৭ মাৰ্চলৈকে চি এম এল বিশেষজ্ঞৰ জৰিয়তে গোটটোই বছৰজুৰি হাতে হাতে সহায়
ঘ) মূল্য শৃংখল উন্নতকৰণ			
ঘ. ১	মূল্য শৃংখল উন্নয়নৰ দ্বাৰা উৎপাদন উন্নয়ন		
১	পশুধন পালনৰ মূল্য শৃংখল উন্নতকৰণ	১	কাৰ্যকৰীকৰণৰ বাবে ১০ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ
২	বৈদ্যুতিক মেৰামতি আৰু পৰিচালনাৰ বাবে মূল্য শৃংখল উন্নয়ন	১	কাৰ্যকৰীকৰণৰ বাবে ৭ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ
খ. ২	আধুনিক সঁজুলিৰ যোগান		
১	আধুনিক সবঞ্জামৰ কিট আৰু প্ৰযুক্তি বিতৰণ	১	আধুনিক সবঞ্জাম যোগান
২	প্ৰতিপালন সবঞ্জাম (আঁঠুৱা, বাল্টি আদি)	২০	
খ. ৩	উৎপাদন আৰু সংসাধন ক্ষমতা উন্নয়ন		

ঙ) বজাৰত প্ৰৱেশৰ বাবে সহায়-সুবিধা			
ঘ. ১	প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতা আৰু/অথবা চৰকাৰী সংস্থাৰ সৈতে সংযোগ (গোটেই বছৰ ধৰি)	২	ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ আদান-প্ৰদানৰ বাবে প্লেটফ'ৰ্ম সৃষ্টি (২ দিন)
ঘ. ২	বন বজাৰ স্থাপন	গোটেই বছৰ জুৰি	বন বজাৰৰ জৰিয়তে সংযোগ
ঘ. ৩	বাণিজ্য মেলা আৰু প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ	১	বন বিভাগৰ জৰিয়তে এটা প্ৰদৰ্শনী আৰু বাণিজ্য মেলাত অংশগ্ৰহণ
ঘ. ৪	অন্যান্য ভৌগোলিক বজাৰত প্ৰৱেশ	১	শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ
ঘ. ৫	ই-প'ৰ্টেল, পুস্তিকা, কেটেলগ আদিৰ জৰিয়তে প্ৰচাৰ	১	বজাৰ বিশেষজ্ঞৰ দ্বাৰা গ্ৰহণ কৰা ২ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ আৰু সজাগতা কৰ্মসূচী

অধ্যায়- ৬ : বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ অংশ হিচাপে গাঁও অঞ্চলত বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা বিস্তৃত পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ, পাৰিৱেশিক কাৰ্যসূচী আৰু ই ডি চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলত উৎপাদন সক্ষমতা; এক বহনক্ষম ব্যৱস্থাবে সম্প্ৰদায়ৰ ব্যৱহাৰ আৰু জীৱন ধাৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ লাভ কৰা।

ই ডি চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা :

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহৰ বাবে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাই তলৰ বিভাগসমূহ বিবেচনা কৰিছে।

ক) বন বিভাগৰ দ্বাৰা ই ডি চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহ আৰু

খ) বৃক্ষৰোপণ/বৃক্ষৰোপণ কৰিব লগা সম্প্ৰদায়ৰ ভূমি আৰু অন্যান্য ভূমি, যিসমূহ বনাঞ্চলৰ জাননীৰ বাহিৰত

উপৰোক্ত দুয়োটা বিভাগৰে ই ডি চি বনাঞ্চলৰ অৱস্থা সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

বনাঞ্চল আৰু তাৰ অৱস্থা

ই ডি চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলৰ পূৰ্ণ বিৱৰণ প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ অধীনত তালিকা-৩.১ত দাখিল কৰা হৈছে ('বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা'), যিসমূহ এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত পৰিশিষ্ট হিচাপে সংলগ্ন কৰা হৈছে। অন্যান্য বৃক্ষৰোপিত এলেকা (বা বৃক্ষৰোপণ কৰিবলগা) বিবেচনা কৰাৰ পিছত, খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা তলত দিয়াৰ দৰে সাৰাংশ কৰা হৈছে।

তালিকা-১ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	ই ডি চি বনাঞ্চলৰ আয়তন (হেক্টৰ)	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)	বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০% আৰু ততোধিক ক্ৰাউন ঘনত্ব বাকী- 'ক্ষতিগ্ৰস্ত')	সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬ -৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল	৩০	১	ভাল এলেকা : ১৩ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ১৭ হেক্টৰ	৬-৯
আৰ এফ / পি এফ, নামঃ লাট ঃ... মৌলসমূহ	মাৰ্ঘেৰিটা পশ্চিম লেখাজান	—	ভাল এলেকা : ১৩ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ১৭ হেক্টৰ	৬-৯
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা	—	—	—	—
অৱস্থানঃ বনৰ প্ৰকাৰ ডি এফ/ অন্যান্য	খাগৰিপথাৰ	—	—	৬-৯
মুঠ	৩০	১	ভাল এলেকা : ১৩ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ১৭ হেক্টৰ	৬-৯

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ইয়াৰ পৰা দেখা গ'ল যে খাগৰিপথাৰ অধীনস্থ বনাঞ্চলৰ ভূমি ২০ হেক্টৰ। ইয়াৰে ১৭ হেক্টৰ (৪০%) 'ভাল' (ক্ৰাউন ঘনত্ব >৪০%) আৰু বাকী ৩ হেক্টৰ এলেকা 'ক্ষতিগ্ৰস্ত'।

বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ :

খাগৰিপথাৰ ই ডি চি মাৰ্ঘেৰিটা পশ্চিম বনাঞ্চলিকত অৱস্থিত। এই বনভূমিৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ কিছু উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ২ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ

স্থিতি মাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	৪-৪.৮ জৈৱিক	প্ৰযোজ্য নহয়
ভূমি ক্ষয়ৰ অৱস্থা	ঘৰ্ষণ ভূমিক্ষয়	প্ৰযোজ্য নহয়
উপস্থিতি :		
(ক) পলস	৩৯ শতাংশ	প্ৰযোজ্য নহয়
(খ) বোকামাটি	৩৩ শতাংশ	প্ৰযোজ্য নহয়
(গ) ন-উৰ্বৰ ভূমি	২২ শতাংশ	প্ৰযোজ্য নহয়
(ঘ) বালিচাহি	৬ শতাংশ	প্ৰযোজ্য নহয়

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'খ। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ' / বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু স্থানীয় গাঁওবাসীৰ সৈতে হোৱা আলোচনা।

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে; বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল :

- ক) সাৰুৱা
- খ) এণ্টিছ'ল
- গ) এলফিছ'ল

১.৩। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। মন কৰিবলগীয়া যে স্থানীয় বনাঞ্চলসমূহক গ্ৰীষ্ম মণ্ডলীয় অৰ্ধ-চিৰহৰিৎ আৰু গ্ৰীষ্ম মণ্ডলীয় আৰ্দ্ৰ চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ৩ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

প্ৰজাতি	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
মুখ্য বন প্ৰজাতি	ঘোঁৰানিম	
	ভেঙ্কৰ	
	হোলোং	
সংঘাতুৰু	বান্দৰডিমা	
	ভাতঘিলা	
গুম্বা	পুতুকলা	
	দীঘলতি	
ঔষধি উদ্ভিদ	নেফাফু	
	নৰসিংহ	
	হাতীভেকুৰী	
উৎপাদন	-	
অন্যান্য, যদি আছে	-	-

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, গ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহৰ নাম/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচী

তলৰ উপশাখাসমূহত খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচীসমূহ দিয়া হ'ল :

জে এফ এম চিৰ অতীতৰ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিত বন সুৰক্ষাৰ বাবে অতীতত কোনো ব্যৱস্থা লোৱা হোৱা নাই।

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, ই ডি চিৰ অৱস্থা-viii + ix/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

স্থানীয় সম্প্ৰদায়ৰ ঘৰুৱা চাহিদাৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতাৰ তথ্য তলৰ তালিকাত দাঙি ধৰা হ'ল।

তালিকা- ৪ (ক) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	পৰিয়ালৰ গড় চাহিদা		বৰ্তমান কিভাৰে চাহিদা পূৰণ হৈছে	উৎস
	চাহিদাৰ সময় ব্যৱধান	আনুমানিক পৰিমাণ		
কাঠখৰি	বছৰজুৰি	৭৫,০০০	—	স্থানীয়
ঘৰৰ বাবে কাঠ	৩-৪ মাহ	২,০০০-২,৫০০ চিএছটি	—	স্থানীয়
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	ৰোপণৰ সময়ত	১০০ চি এছ টি	—	স্থানীয়
খুঁটা / বাঁহ	বছৰজুৰি	২০০০ টুকুৰা	—	স্থানীয়
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	বছৰজুৰি	৪০,০০০-৬০,০০০	—	স্থানীয়
এন টি এফ পি	—	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.২/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিত মুঠ ১৯২টা পৰিয়াল আছে। ওপৰৰ তালিকা আৰু এই পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা এইটো দেখা গৈছে যে খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ অন্তৰ্গত দুখন গাঁৱৰ বাবে বছৰি মুঠ বনজ উৎপাদনৰ চাহিদা নিজৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত দিয়া ধৰণৰ—

তালিকা- ৪ (খ) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ সকলো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃগ্ৰাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখৰি	৭৫,০০০	—
ঘৰৰ বাবে কাঠ	২০০০-২৫০০ চি এফ টি	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	১০০ চি এফ টি	—
খুঁটা / বাঁহ	২০০০ টুকুৰা	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	৪০,০০০-৬০,০০০	—
এন টি এফ পি	—	—
অন্যান্য	—	—

উৎস : ওপৰৰ তালিকা-৪(খ) আৰু সম্প্ৰদায় তথ্যৰ মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা

(*) = পৰিয়ালসমূহৰ গড় চাহিদাৰ আনুমানিক পৰিমাণ (তালিকা-৪ (ক) × — ১৯২ — পৰিয়াল)

গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালৰ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰীৰ জৰিয়তে গাঁওবাসী বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল—

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

তালিকা- ৫ (ক) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	বিপণনৰ বাবে সংগ্ৰহ			সংগ্ৰহৰ স্থান
	ঋতু / মাহ	সংগ্ৰহকাৰী পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সংগৃহীত সামগ্ৰীৰ গড় পৰিমাণ (কিঃ গ্ৰাঃ)	
কাঠখৰি	বছৰজুৰি	১৮৫	৩	স্থানীয়
ঘৰৰ বাবে কাঠ	ডিচেম্বৰ-জানু	১৮৫	২-৩	স্থানীয়
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	এপ্ৰিল-মে'	১৮৫	৪৫	স্থানীয়
বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানু	১৮৫	২০০০	স্থানীয়
খুঁটা	শীতকালত	১৮৫	৭০০	স্থানীয়
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	বছৰজুৰি	১৮৫	৪০০০০-৬০০০০	স্থানীয়
এন টি এফ পি	—	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৩/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা
ওপৰৰ তালিকাত উল্লিখিত তথ্যৰ লগত সম্পৰ্কিত কিছু প্ৰাসংগিক তথ্য তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৫ (খ) : বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন— অতিৰিক্ত তথ্য খাগৰিপথাৰ ই ডি চি

বনজ উৎপাদনৰ নাম	উদ্ধৃত বিপণন (কিঃ গ্ৰাঃ)	কেনেদৰে বিপণন কৰা হয়	বনজ উৎপাদন বিক্ৰীৰ মাধ্যমেৰে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় আয়
কাঠখৰি	উপলব্ধ নহয়	—	—
ঘৰৰ বাবে কাঠ	উপলব্ধ নহয়	—	—
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	উপলব্ধ নহয়	—	—
বাঁহ	উপলব্ধ নহয়	—	—
লাখুঁটি	উপলব্ধ নহয়	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	উপলব্ধ নহয়	—	—
এন টি এফ পি	উপলব্ধ নহয়	—	—
অন্যান্য—	উপলব্ধ নহয়	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৪/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

খাগৰিপথাৰ পৰিৱেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা— ঘৰুৱা ব্যৱহাৰ আৰু বিপণনৰ বাবে

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা উপ-শাখাৰ তথ্যৰ ভিত্তিত খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদাৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৬ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ গাঁওবাসীৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা (বাৰ্ষিক কিঃ গ্ৰাঃ) তাৰিকা-৪ (খ)ৰ পৰা	উদ্ধৃত্ত বিপণন কৰা হৈছে তাৰিকা-৫ (খ)ৰ পৰা	মুঠ চাহিদা (কিঃ গ্ৰাঃ)
কাঠখৰি	৭৫০০০	উপলব্ধ নহয়	৭৫০০০
ঘৰৰ বাবে কাঠ	২০০০-২৫০০ চি এফ টি	উপলব্ধ নহয়	২০০০-২৫০০ চি এফ টি
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	১০০ চি এফ টি	উপলব্ধ নহয়	১০০ চি এফ টি
বাঁহ	২০০০	উপলব্ধ নহয়	২০০০
খুঁটি	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	৪০০০০-৬০০০০	উপলব্ধ নহয়	৪০০০০-৬০০০০
এন টি এফ পি	—	—	—
অন্যান্য—	—	—	—

উৎস : এই অধ্যায়ৰ তালিকা-৪ (খ) আৰু ৫ (খ), পূৰ্বৱৰ্তী পৃষ্ঠাত দিয়া হৈছে।

বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়

সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা- ৭ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়সমূহ

সমস্যাৰ ধৰণ	প্ৰাসংগিক (হয়/নহয়)	গুৰুত্ব (হয়/নহয়)
চৰণীয়া পথাৰ-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চৰণীয়া পথাৰ- অন্যান্য এলেকাৰ পশু	হয়	হয়
বেআইনিভাৱে কাঠকটা	নহয়	নহয়
কাঠ চোৰাং চালান	নহয়	নহয়
দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	নহয়	নহয়
বনভূমি বেদখল	নহয়	নহয়
অন্যান্য (বন্যপ্ৰাণী চোৰাং চিকাৰ)	নহয়	নহয়

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৫/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু ই ডি চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা
সেয়েহে, উপৰোক্ত ই ডি চিত বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়ত সন্মুখীন হোৱা বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

- চৰণীয়া পশুৱে শস্য চপোৱাৰ সময়ত শস্য বিনষ্ট কৰে
- জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ কাৰণে মানুহৰ দ্বাৰা ভূমি বেদখল
- আকস্মিক জুই আৰু অবৈধ সৰবৰাহ হ'ল বন অৱক্ষয়ত অৰিহণা যোগোৱাৰ অন্য কাৰণ

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

বনাঞ্চল ধ্বংসৰ কাৰণসমূহ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিত বনাঞ্চল ধ্বংসৰ কাৰণসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি—

ক) জনসংখ্যা বৃদ্ধি

(উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৬/বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু স্থানীয় গাঁওবাসীৰ সৈতে আলোচনা।)

বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

তলত উল্লেখ কৰা উপ-বিভাগত খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ প্ৰধান বিষয়সমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। এইবোৰ হৈছে যেনে— সুৰক্ষাৰ পৰিকল্পনা, বনাঞ্চল উন্নয়ন (নিৰাময়), নাৰ্ছাৰি উন্নয়ন, বক্ষণাবেক্ষণ আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ কাম-কাজ।

সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলত দিয়াৰ দৰে— খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ পূৰ্বে আলোচিত উপ-শাখা ৩.১ৰ পৰা আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৮ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা কৰ্ম (প্ৰযোজ্য হিচাপে প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব)	বনাঞ্চল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্ৰাধিকাৰ (উচ্চ/মধ্যম/নিম্ন)
স্থানীয় চকীদাৰ নিযুক্তি	খাগৰিপথাৰ ই ডি চি	৩০ হেক্টৰ	বছৰজুৰি	উচ্চ
পাৰিৱেশিক ভাৰসাম্যৰ বাবে বনাঞ্চলৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে সজাগতা শিবিৰ	খাগৰিপথাৰ ই ডি চি	৯০ ব্যাসাৰ্ধ	বছৰজুৰি	উচ্চ

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৭/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

এইদৰে দেখা গ'ল, খাগৰিপথাৰ ই ডি চি নিম্নোক্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ পৰিকল্পনা (উচ্চ/মধ্যম অগ্ৰাধিকাৰসহ) গ্ৰহণ কৰা হৈছে :

ক) স্থানীয় চকীদাৰ নিযুক্তি বিষয়টো উচ্চ অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া উচিত। তেওঁ ই ডি চি এলেকাৰ ভিতৰত আৰু ওচৰে-পাজৰে নিয়মীয়াভাৱে চোৱা-চিতা কৰিব।

খ) গাঁওবাসীৰ মাজত পৰিবেশ আৰু ইক'ল'জিকেল ভাৰসাম্যৰ ওপৰত সজাগতাৰ সৃষ্টি কৰাটো উচ্চ অগ্ৰাধিকাৰ প্ৰদান কৰিবলগীয়া। ইয়াৰ দ্বাৰা অপ্ৰয়োজনীয় বন উদ্ভিদ কটা হ'ব পাৰে।

প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চি-ৰ বনাঞ্চলৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৯ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চি-ৰ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	জে এফ এম চি-ৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)	মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি	নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টৰ)
ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ পুনৰুদ্ধাৰ	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
কটা গছৰ গুৰিৰ সুৰক্ষা	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
জল বিভাজিকা নিৰাময়	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
জলাধাৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	৫০
ঘাঁহ আৰু তৃণভূমিৰ কাম	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
বাঁহ ৰোপণ	নহয়	নহয়	—	—
বীজ সিঁচা	নহয়	নহয়	—	—
শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
কলম আৰু নিৰাময়	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
বাস্তৱিক বেৰ	নহয়	নহয়	—	—
সামাজিক বেৰ	হয়	হয়	নৱেম্বৰ-জানুৱাৰী	৫০
অন্যান্য কাম-কাজ	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৯/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা
এইদৰে তলত নিৰাময় ব্যৱস্থাসমূহ খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তাৱ দিয়া হৈছে।

বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম-কাজ আৰু বন সৃষ্টি

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিষয়বিলাক তলত দিয়া তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১০ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চি-ৰ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	ৰোপণৰ বাবে হেক্টৰৰ হিচাপত নিৰ্দ্ধাৰিত এলেকা	ব্লক ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ	প্ৰজাতি	স্থান ব্যৱধান (মিটাৰ × মিটাৰ)
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰ সৃজনত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ) আবদ্ধ ৰোপণ	৩০	—	ঘোঁৰনিম, হোলুং, ভেলকৰ	২×২
ব্লক ৰোপণ	—	—	—	—
নিম, আলমখি, মছৰা বহেৰা ৰোপণ (ভেষজ উদ্ভিদ)	—	—	—	—

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ	—	—	—	—
পোনপটীয়া ৰোপণ	—	—	—	—
অন্যান্য মুঠ এলেকা (হেক্টৰ)	৩০	—	—	২×২ ঘোঁৰানিম, হোলুং ভেলকৰ

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৮/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

বনাঞ্চল উন্নতকৰণ — বছৰেকীয়া লক্ষ্য

ওপৰৰ ক্ষেত্ৰত বছৰেকীয়া লক্ষ্য দহ বছৰ সময়ৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১০ (ক) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বন উন্নয়নৰ বছৰেকীয়া লক্ষ্য (১-৫ বছৰ)

পৰিচৰ্যাসমূহ	২০১৬	২০১৭	২০১৮	২০১৯	২০২০
প্ৰাকৃতিক পুনৰ সৃজনত সহায়তা (খালী ঠাইত ৰোপণ)	৩০	৬০	৯০	১২০	১৫০
ব্লক ৰোপণ					
নিম, আমলখি, মছা, বহেৰা ৰোপণ (ভেষজ উদ্ভিদ)					
সমৃদ্ধ ৰোপণ					
পোনপটীয়া ৰোপণ					
বন-বাত নিৰণি					
মধ্যকালীন কাম-কাজ					

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১০/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

তালিকা- ১০ (খ) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বন উন্নয়নৰ বছৰেকীয়া লক্ষ্য (১-৫ বছৰ)

পৰিচৰ্যাসমূহ	২০২১	২০২২	২০২৩	২০২৪	২০২৫
প্ৰাকৃতিক পুনৰ সৃজনত সহায়তা (খালী ঠাইত ৰোপণ)	১৮০	২১০	২৪০	২৭০	৩০০
ব্লক ৰোপণ					
নিম, আমলখি, মছা, বহেৰা ৰোপণ (ভেষজ উদ্ভিদ)					
সমৃদ্ধ ৰোপণ					
পোনপটীয়া ৰোপণ					
বন-বাত নিৰণি					
মধ্যকালীন কাম-কাজ					

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১১/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা

খাগৰিপথাৰ ই ডি চি-ৰ কাৰণে নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা তলত দিয়া নাৰ্ছাৰী প্ৰকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

ক) অৱস্থানৰ নাৰ্ছাৰী (খাগৰিপথাৰ ই ডি চি)

বিস্তৃত ব্যাখ্যা তলত দিয়া হ'ল—

জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাত খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিৱৰণ দিয়া হ'ল। ইয়াৰ খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ অন্তৰ্ভুক্ত বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীৰ কাম উল্লেখ কৰা আছে।

তালিকা- ১১ (ক) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
অৱস্থানৰ নাৰ্ছাৰী (খাগৰিপথাৰ)	ঘোঁৰানিম ভেলকৰ হোলুং	২০১৬-১৭	৩০০০	ব্যক্তিগতভাৱে সহায় কৰিব লাগিব
	ঘোঁৰানিম ভেলকৰ হোলুং	২০১৬-১৭	৩০০০	ব্যক্তিগতভাৱে সহায় কৰিব লাগিব

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১১/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাত খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিৱৰণ দিয়া হ'ল।

তালিকা- ১১ (খ) : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ কাষৰীয়া অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
নাই	নাই	নাই	নাই	নাই
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১২/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা— ১০ বছৰ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চি-ত ৰোপণ সৃষ্টি কৰা অঞ্চলত প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। এই পৰিকল্পনা ১০ বছৰীয়া।

কাঠ প্ৰজাতি : কাঠখৰি (ভেলকৰ, মজ, আজাৰ)

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

তালিকা- ১২ (ক) : খাগৰিপথাৰত চেণ্ডণ ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰণি
দ্বিতীয় বছৰ	অপতৃণ আঁতৰোৱা
তৃতীয় বছৰ	অধিক প্ৰায়োগিকভাৱে নিৰণি
চতুৰ্থ-ষষ্ঠ বছৰ	পাতলাই দিয়া
সপ্তম-নৱম বছৰ	কলম দিয়া
দশম বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ আঁতৰোৱা

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

বাঁহ

তালিকা- ১২ (খ) : খাগৰিপথাৰত বাঁহ ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম-তৃতীয় বছৰ	নিৰণি
চতুৰ্থ বছৰ	ডাঙৰ অপতৃণবোৰ আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	বেঁকা গছবোৰ আঁতৰোৱা
ষষ্ঠ বছৰ	বেঁকা-বেঁকী গছবোৰ পাতলাই দিয়া
সপ্তম বছৰ	পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	পাতলীয়া কলম
নৱম বছৰ	মাটি চপোৱা
দশম বছৰ	বেঁকা-বেঁকী গছবোৰ আঁতৰোৱা

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ইন্ধন খৰি ৰোপণ

তালিকা- ১২ (গ) : খাগৰিপথাৰত ইন্ধন খৰি ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম-দ্বিতীয় বছৰ	নিৰণি আৰু ৰিং গঠন কৰা
তৃতীয়-চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	নিৰণি
ষষ্ঠ বছৰ	অপ্ৰয়োজনীয় ডালবোৰ আঁতৰোৱা
সপ্তম বছৰ	অপ্ৰয়োজনীয় ডালবোৰ আঁতৰোৱা
অষ্টম বছৰ	নিৰণি
নৱম বছৰ	মাটি চপোৱা
দশম বছৰ	পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

এন টি এফ পি / ঔষধি গছ ৰোপণ

তালিকা- ১২ (ঘ) : খাগৰিপথাৰত এন টি এফ পি/ঔষধি গছ ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম-দ্বিতীয় বছৰ	নিৰিগি
তৃতীয় বছৰ	মুকুল কটা
চতুৰ্থ বছৰ	পাতলীয়া কলম
পঞ্চম, ষষ্ঠ আৰু সপ্তম বছৰ	ফল উৎপাদন
অষ্টম-নৱম বছৰ	ফল উৎপাদন আৰু কলম
দশম বছৰ	পাতল কৰা আৰু ফল উৎপাদন

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

অন্যান্য কৰ্ম পৰিকল্পনা

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে কৰা অন্যান্য কৰ্ম পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল :

তালিকা- ১৩ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ অন্যান্য পৰিকল্পনা

কৰ্ম	প্ৰয়োজনীয়তা (হয়/নহয়)	দায়িত্ব	মাহ/বছৰ	এলেকা (হেক্টৰ)
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১৩/ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

বিপণন কাৰ্যসূচী

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ পৰা উৎপাদিত সামগ্ৰী বিপণন কাৰ্যসূচীৰ বাবে তলৰ পৰিকল্পনাসমূহ গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

- জিলাখনৰ বাহিৰৰ আৰু ভিতৰৰ ব্যৱসায়ীৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিব লাগিব।
- বন বজাৰত বিক্ৰী
- প্ৰদৰ্শনী আৰু খাদ্য মেলাত অংশগ্ৰহণ

প্ৰত্যাশিত লাভালাভ

এই উপ-শাখাত সদস্যসকলৰ দ্বাৰা খাগৰিপথাৰ ই ডি চি বক্ষণাবেক্ষণৰ ফলত হ'ব পৰা প্ৰত্যাশিত লাভালাভৰ বিষয়ে দিয়া হৈছে। লগতে লাভালাভ বিতৰণৰ অংশীদাৰিত্বমূলক কাৰ্যও দিয়া হৈছে।

কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত লাভালাভ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে ওপৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত তলৰ তালিকাখন দিয়া হৈছে। এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনত সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সংৰক্ষণৰ ফলত হ'ব পৰা প্ৰত্যাশিত লাভালাভৰ বিষয়ে দিয়া হৈছে।

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

তালিকা- ১৪ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সংৰক্ষণৰ পৰা প্ৰত্যাশিত লাভালাভ

দ্রব্য	মাহ	বৰ্ষ	পৰিমাণ
কাঠখৰি	—	—	—
গৃহ নিৰ্মাণৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সা-সঁজুলি নিৰ্মাণৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	—	—	—
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ গছ আৰু ঘাঁহৰ পৰা পশুখাদ্য	—	—	—
কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন	—	—	—
মজুৰি	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৪/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু ই ডি চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

অংশীদাৰিত্বমূলক কাৰ্যসূচী

লাভালাভৰ অংশীদাৰিত্বমূলক কাৰ্যসূচী খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ সদস্যসকলৰ বাবে তলত দেখুৱা হ'ল :

তালিকা- ১৫ : খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ বাবে অংশীদাৰিত্বমূলক কাৰ্যসূচী

পদ্ধতি	সামগ্ৰী
সমবিতৰণ	—
সদস্যসকলৰ পৰা মুকলিভাৱে সংগ্ৰহ কৰা	—
অন্যান্য পদ্ধতি	—

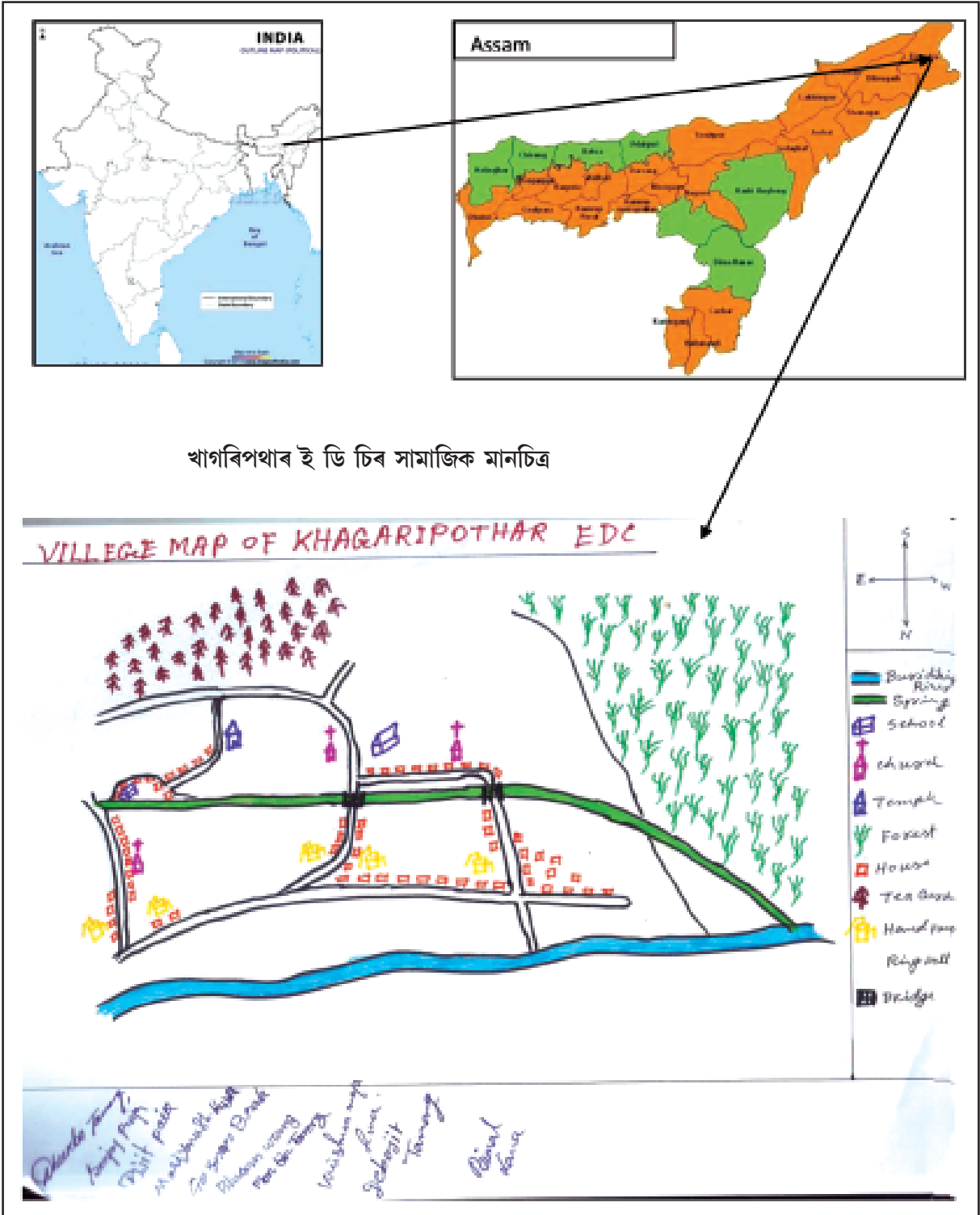
উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৫/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু ই ডি চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

পৰিশিষ্ট তালিকা

পৰিশিষ্ট নং	শিৰোনাম
১	মানচিত্র : গাঁৱৰ মানচিত্র (গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্র, গাঁৱৰ সম্পদৰ মানচিত্র) জি আই এছ মানচিত্র
২	পি আৰ এ অনুশীলন ফকাছ গ্ৰুপ আলোচনা ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ সামাজিক মানচিত্রায়ন সম্পদৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ ভেন ডায়েগ্রাম চাপাট্ৰি ডায়েগ্রাম স্থানাংক অনুশীলন
৩	পি আৰ এ অনুশীলনৰ আলোকচিত্র
৪	পূৰণ কৰা তালিকা প্ৰফ'ৰ্মা ১ৰ পৰা প্ৰফ'ৰ্মা ৪ (তালিকা ১-৩৭)

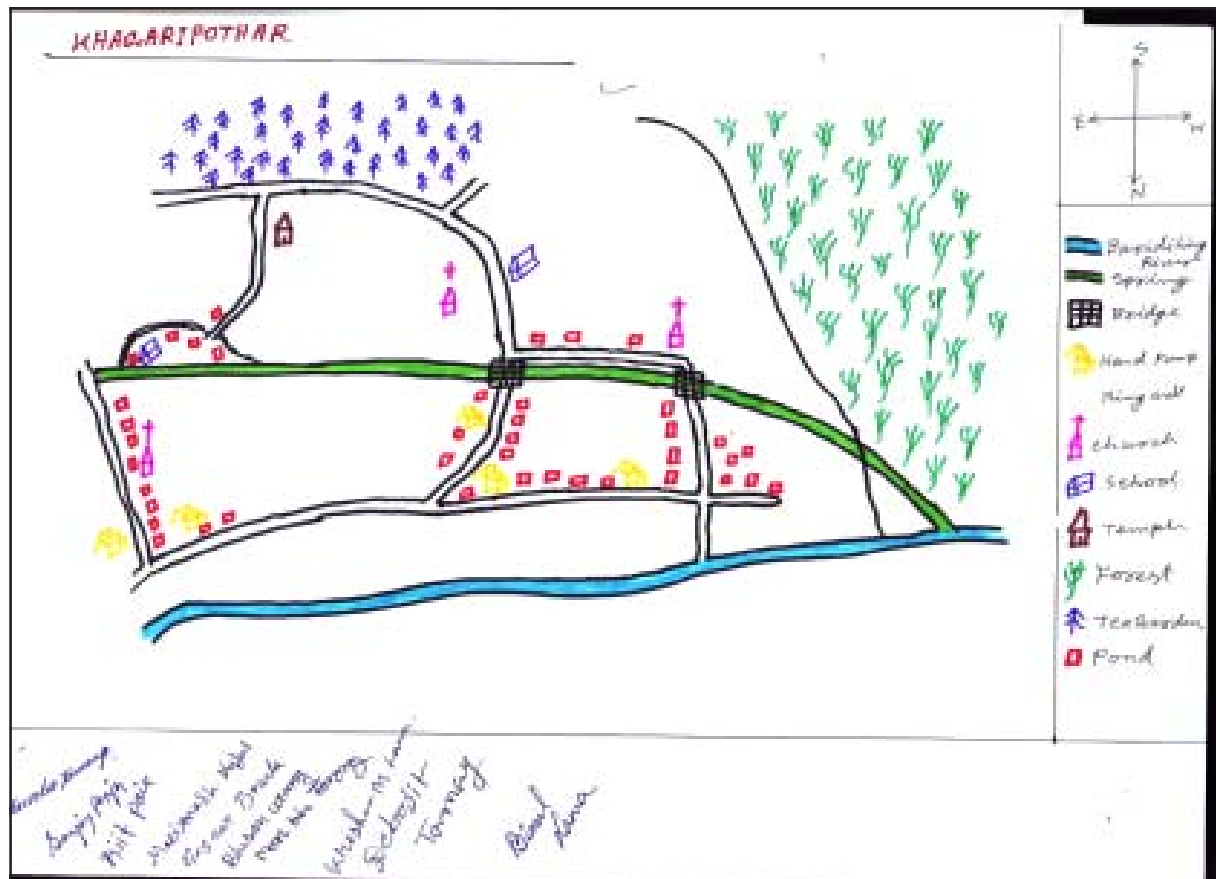
পৰিশিষ্ট I

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ গাঁওসমূহৰ অৱস্থান

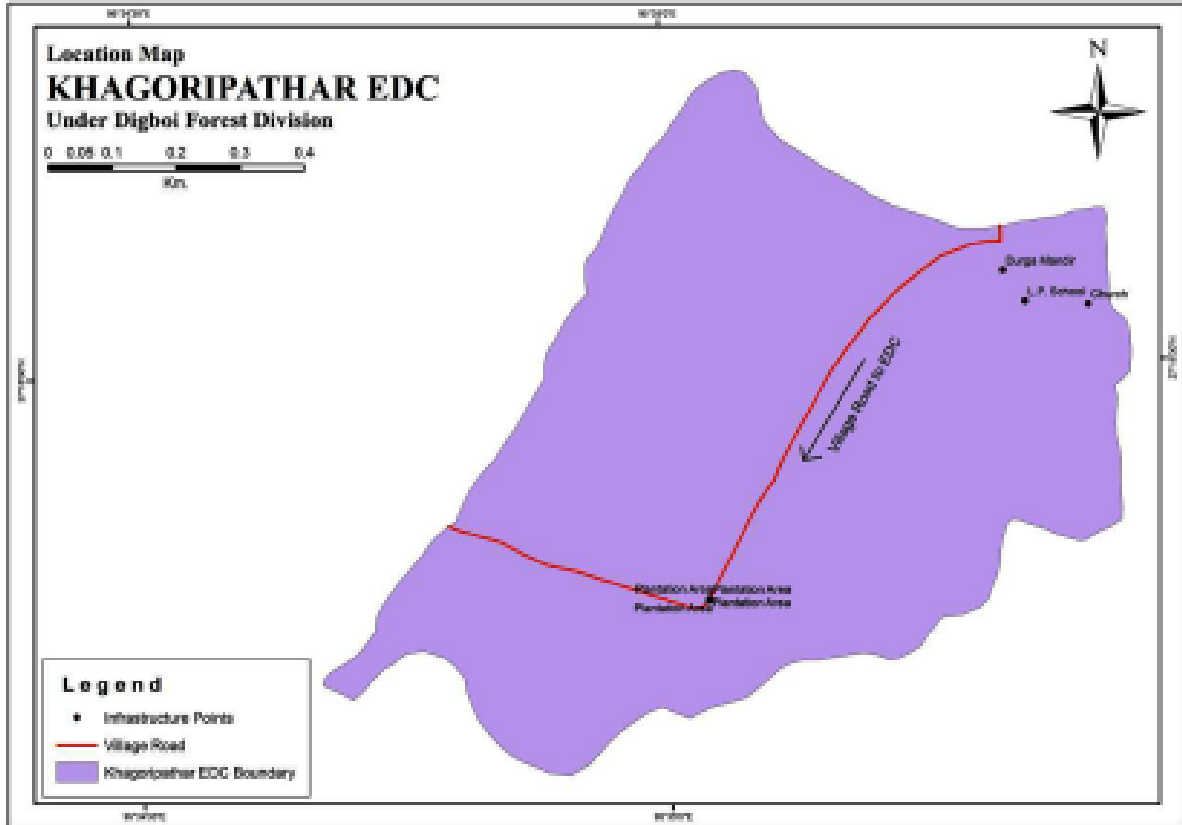
খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ সম্পদ মানচিত্র

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

জি আই এছ মানচিত্র

পৰিশিষ্ট II : অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়নৰ কাৰ্যকলাপ (পি আৰ এ)

পি আৰ এৰ অৱস্থান আৰু সময়

অংশগ্ৰহণকাৰীৰ সংখ্যা	:	১৬
সময়	:	আবেলি ১.৩০
স্থান	:	প্ৰাথমিক বিদ্যালয় খেলপথাৰ
পি আৰ এৰ তাৰিখ	:	২ জুন, ২০১৬

তালিকা- ২.১ খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ অধীনস্থ গাঁওসমূহৰ চমু বিৱৰণ

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ নাম	মুঠ জনসংখ্যা	মুঠ পুৰুষ	মুঠ মহিলা	মুঠ পৰিয়াল	লিংগ অনুপাত	পৰিয়ালৰ গড় আকাৰ
১	১ নং খাগৰিপথাৰ	৩৬৩	২০২	১৬১	৮৪	৯৮৯	৪.৩২
২	৩ নং লেখাজান ডিৰক চাহ বাগান	৪৪১	২০৪	২৩৭	৮৮		৫.০১
৩	২ নং ডিগবৈ লাইন	১০২	৫০	৫২	২০		৫.১০
	মুঠ	৯০৬	৪৫৬	৪৫০	১৯২		

পি আৰ এ কলা-কৌশলত অনুশীলনত ব্যৱহৃত বিভিন্ন পি আৰ এ সামগ্ৰীসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

- ফকাছ গ্ৰুপ আলোচনা
- ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ
- সামাজিক মানচিত্ৰায়ন
- সম্পদ স্থানাংক
- ভেন ডায়েগ্ৰাম
- চাপাট্ৰি ডায়েগ্ৰাম
- স্থানাংক অনুশীলন

২.১ ফকাছ গ্ৰুপ আলোচনা (এফ জি ডি)

সমগ্ৰ এফ জি ডি প্ৰক্ৰিয়াটো গ্ৰামীণ অৰ্থনীতিৰ মৌলসমূহৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত। যেনে ই ডি চিৰ প্ৰাথমিক জীৱিকা সুবিধা, ৰবি শস্য উৎপাদন, মাছ ধৰা আৰু বিক্ৰী কৰা, ক্ষুদ্ৰ ব্যৱসায় আৰু দিন মজদুৰ আদি। ইয়াৰ উপৰি সমগ্ৰ এলেকাটোত বন অৱস্থিতিৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকাৰ বিষয়েও বিবেচনা কৰা হয়। এই কাৰকসমূহক সঁহাৰি দিওতাসকলৰ পৰা পোৱা তথ্যৰ আগতে ভালদৰে বিবেচনা কৰা হোৱা নাছিল। প্ৰতি বছৰে গাঁওসমূহে বানত আক্ৰান্ত হয় আৰু তাৰ ফলত পৰিয়ালসমূহে ধান খেতিৰ দৰে কাৰ্যক্ৰমৰ পৰা বঞ্চিত হ'বলগীয়া হয়।

এফ জি ডিৰ পৰা ভ্ৰাত তথ্য

- * গাঁওখনত বৰ্তমানৰ জীৱিকা সুবিধা উপলব্ধ। গাঁওবাসীয়ে ধান খেতি, ৰবি খেতি, ক্ষুদ্ৰ ব্যৱসায়, দিন মজদুৰ, চাহ বাগানৰ বনুৱা আৰু কাঠমিস্ত্ৰীৰ কাম কৰে।
- * গুৰুত্বপূৰ্ণ জীৱিকা ব্যৱস্থাসমূহৰ ভিতৰত ক্ষুদ্ৰ চাহ বাগান স্থাপন লেখত ল'বলগীয়া।

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

- * অঞ্চলটোত কৃষি বিজ্ঞতভাৱে কৰা নহয় আৰু মাত্ৰ কিছুসংখ্যক পৰিয়ালহে বৰ্ষা নিৰ্ভৰ ধানখেতিৰ লগত জড়িত। পৰিয়ালসমূহৰ বেছিভাগেই ৰবি শস্যৰ লগত জড়িত।
- * অঞ্চলটোত কৃষি সহায়তামূলক কোনো সেৱা নাই।
- * পশুখন পালনৰ ক্ষেত্ৰতো চৰকাৰী কৰ্তৃপক্ষই কোনো ধৰণৰ সহায়তামূলক সেৱা আগবঢ়োৱা নাই। গাঁওবাসীৰ দক্ষতা থকা আন কেতবোৰ ক্ষেত্ৰ হৈছে বয়ন, ৰাজমিস্ত্ৰী, ৰং কৰা, ইলেক্ট্ৰিচিয়ান আদি।
- * পৰিয়ালসমূহৰ মাজত কোনো বিশেষ দক্ষতা উপলব্ধ নহয়।
- * কিছুমান চৰকাৰী আঁচনিৰ জৰিয়তে কিছুসংখ্যক গাঁওবাসী উপকৃত হৈছে। যেনে এম জি এনৰেগা, আই এ ৰাই, দমকলৰ ব্যৱস্থা আদি। অৱশ্যে এই সুবিধাই মাত্ৰ ২০-৩০ শতাংশ গাঁওবাসীকহে সামৰি লৈছে।

২.২ ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ

নিৰ্দিষ্ট দুৰ্যোগ-শংকাৰ সময় বিৱৰণ চিনাক্ত কৰিবৰ বাবে ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ কৰা হৈছিল। সঁহাৰি দিওতাসকলৰ সৈতে হোৱা দলীয় আলোচনাত পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত ব্যয়, আয়, ঋণ আৰু জমা আদিৰ ওপৰত বিশ্লেষণ কৰাৰ লগতে নিয়োগ সুবিধা, স্বাস্থ্য অৱস্থা, শিক্ষা আদিৰ লগত সমন্বিত পৰিয়ালসমূহৰ হ্রাস-বৃদ্ধিৰ দিশসমূহ বিবেচনা কৰা হৈছিল।

ব্যয় আৰু আয়

শিশুৰ শিক্ষা বেছিভাগ পৰিয়ালৰে এটা মুখ্য বিষয়। য'ত বছৰটোৰ আৰম্ভণিতে খৰচ কৰিবলগীয়া হয়। এইটো বিশেষভাৱে জানুৱাৰীৰ পৰা মাৰ্চ মাহৰ ভিতৰত হয় যেতিয়া এটা নতুন শৈক্ষিক বৰ্ষ আৰম্ভ হয় আৰু ইয়াৰ ভিতৰত নামভৰ্তি মাচুল, ইউনিফৰ্মৰ খৰচ, পাঠ্যপুথি আৰু অন্যান্য আনুসংগিক সামগ্ৰীৰ ব্যয় অন্তৰ্ভুক্ত। এপ্ৰিল মাহত লোকসকলে ব'হাগ বিহু উদ্‌যাপনৰ নামতো খৰচ কৰিবলগীয়া হয়। আকৌ যিসকল ব্যক্তি ধানখেতিৰ লগত জড়িত তেওঁলোকে মে'ৰ পৰা জুলাই মাহলৈকে ধানৰ কঠিয়া সিচাৰ পৰা অক্টোবৰৰ পৰা ডিচেম্বৰলৈকে খেতি চপোৱালৈকে খৰচ কৰিবলগীয়া হয়।

আয়ৰ ক্ষেত্ৰত এইটো দেখা যায় যে জুন আৰু জুলাই মাহত চাহ বাগানসমূহত পাত তোলাৰ সময়ত তেওঁলোকৰ আয় বৃদ্ধি হয়।

জমা আৰু খৰচ

বেছি ক্ষেত্ৰতে এইটো পোৱা গৈছিল যে গাঁওবাসীৰ জমা বৃদ্ধি পায় যেতিয়া তেওঁলোকৰ আয় বৃদ্ধি হয় আৰু বেছিভাগ লোকৰে ডাকঘৰ আৰু বেংকত ছেভিংছ একাউণ্টৰ জৰিয়তে প্ৰাতিষ্ঠানিক জমা কৰি আহিছে। এইটো মন কৰিবলগীয়া যে ঋণৰ সুতৰ হাৰ গ্ৰুপৰ সদস্যসকলৰ মাজত আৰু বাহিৰা সদস্যসকলৰ ক্ষেত্ৰত বেলেগ বেলেগ হয়।

কৃষি কাৰ্যত জড়িতৰ ঋতুকালীনতা

শস্য	বিজ সিঁচা	চপোৱা
ধান	মে'-জুলাই	অক্টোবৰ-ডিচেম্বৰ
ৰবি শস্য	অক্টোবৰ-নৱেম্বৰ	জানুৱাৰী-মাৰ্চ

অনা-কৃষি কাৰ্যত জড়িতৰ ঋতুকালীনতা

জড়িতৰ ক্ষেত্ৰ	জড়িতৰ সময়
দিন মজদুৰ	এপ্ৰিল-আগষ্ট
ৰাজমিস্ত্ৰী	ছেপ্টেম্বৰ-মাৰ্চ
ক্ষুদ্ৰ ব্যৱসায়	বছৰজুৰি
মাছ ধৰা	অক্টোবৰ-জানুৱাৰী

২.৩ সামাজিক মানচিত্ৰায়ন

ই ডি চি গাঁওসমূহৰ অন্তৰ্গত পৰিয়ালসমূহৰ আৰ্থ সামাজিক অৱস্থা ফুটাই তোলাত সামাজিক মানচিত্ৰায়ন কাৰ্যকলাপে সহায় কৰিছিল। এই মানচিত্ৰায়নৰ দ্বাৰা পৰিয়ালসমূহৰ ঘৰৰ প্ৰকাৰ, বিদ্যালয়ৰ উপলব্ধতা, সামাজিক আন্তঃগাঁথনি, সম্প্ৰদায়ৰ ধৰ্ম আৰু বিশ্বাস আদি চিহ্নিত কৰিছিল। সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ বাবে গাঁওবাসীৰ মাজত পি আৰ এৰ উদ্দেশ্য হিচাপে এক সজাগতা শিবিৰ অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল। প্ৰথমতে গাঁওবাসীক প্ৰধান পথসমূহ অংকন কৰিব দিয়া হৈছিল আৰু তেওঁলোকক তেওঁলোকৰ ঘৰসমূহ আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ সামাজিক স্থানসমূহ আৰু চৰকাৰী কাৰ্যালয়সমূহ পি আৰ এ দলৰ সদস্যসকলৰ সহযোগত চিনাক্ত কৰিব দিয়া হৈছিল। তেওঁলোকৰ মাজত দুগৰাকীয়ে স্বইচ্ছাবে আগবাঢ়ি আহি মানচিত্ৰ অংকন কৰিছে আৰু তেওঁলোকক গাঁৱৰ অন্য সদস্য তথা পি আৰ এ দলৰ সদস্যই সহযোগিতা কৰিছে।

তালিকা- ২.২ গাঁওসমূহৰ তথ্য

	গাঁও	খাগৰিপথাৰ
সামাজিক তথ্য	মুঠ জনসংখ্যা	৯০৬
	পুৰুষ	৪৫৬
	মহিলা	৪৫০
	মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা	১৯০
	অৰ্থ পকীঘৰৰ সংখ্যা	৩৮
	আই এ ৰাই ঘৰৰ সংখ্যা	নাই
	মুখ্য বিষয়	দলং
জান-জুৰি		১
নদী		১
গীৰ্জা		৩
ট্ৰেপফৰ্মাৰ		২
মন্দিৰ		১
প্ৰাথমিক বিদ্যালয়		৩
অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ		২
এম ই, হাইস্কুল		৬

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

- সামাজিক মানচিত্ৰায়নত অধ্যয়নত অংশগ্ৰহণকাৰীসকলে ১৯০টা পৰিয়ালক চিহ্নিত কৰে। ইয়াৰে ৩৮টা পৰিয়ালৰ আৱাস পকী (ইটাৰ দেৱাল) আৰু বাকীখিনি পৰিয়ালৰ আৱাস অৰ্ধপকী।
- ই ডি চি গাঁওসমূহৰ বাসিন্দাসকল মিশ্ৰিত আদিবাসী, নেপালী আৰু অসমীয়া সম্প্ৰদায়ৰ।
- গাঁওখনত বাস কৰা ৯০৬গৰাকী জনসংখ্যাৰ ৪৫৬গৰাকী পুৰুষ আৰু ৪৫০গৰাকী মহিলা।
- মুঠ জনসংখ্যাৰ ৮৮গৰাকী ০-৬ বছৰ বয়সৰ তলৰ।
- ই ডি চি গাঁৱৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ প্ৰায় ৭৪.৮১ শতাংশ।
- পৰিয়ালসমূহৰ শ্ৰেণী ভিত্তিক বিভাগৰ উপৰি গুৰুত্বপূৰ্ণ ঠাইসমূহ যেনে সামূহিক কেন্দ্ৰ, বিদ্যালয় আৰু খেলপথাৰ, প্ৰাৰ্থনা গৃহ, ডাকঘৰ, পানীৰ সুবিধা আৰু ট্ৰেনফৰ্মাৰৰ অৱস্থিতি, নদী, জান-জুৰি আৰু দলংসমূহ মানচিত্ৰত অংকন কৰা হয়।
- গাঁওবাসীৰ খোৱাপানীৰ প্ৰধান উৎস হ'ল দমকল আৰু কুঁৱা। এই পানী তেওঁলোকে খোৱাৰ উপৰি দৈনন্দিন ব্যৱহাৰৰ বাবেও ব্যৱহাৰ কৰে।
- উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়লৈকে শিক্ষাৰ সুবিধাৰ পৰ্যাপ্ততা সন্তোষজনক। প্ৰতিখন গাঁৱতে ৩খনকৈ প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছে। অৱশ্যে উচ্চ প্ৰাথমিক আৰু হাইস্কুল প্ৰতিখন গাঁৱতে বিশেষভাৱে প্ৰয়োজন আছে।
- বেছিভাগ লোকেই হিন্দু অসমীয়া সম্প্ৰদায়ৰ। তেওঁলোক সাধাৰণ আৰু অ' বি চি শ্ৰেণীৰ। অনুসূচিত জাতি আৰু জনজাতিৰ এটাও পৰিয়াল গাঁওখনত নাই।

২.৪ সম্পদৰ স্থানাংক

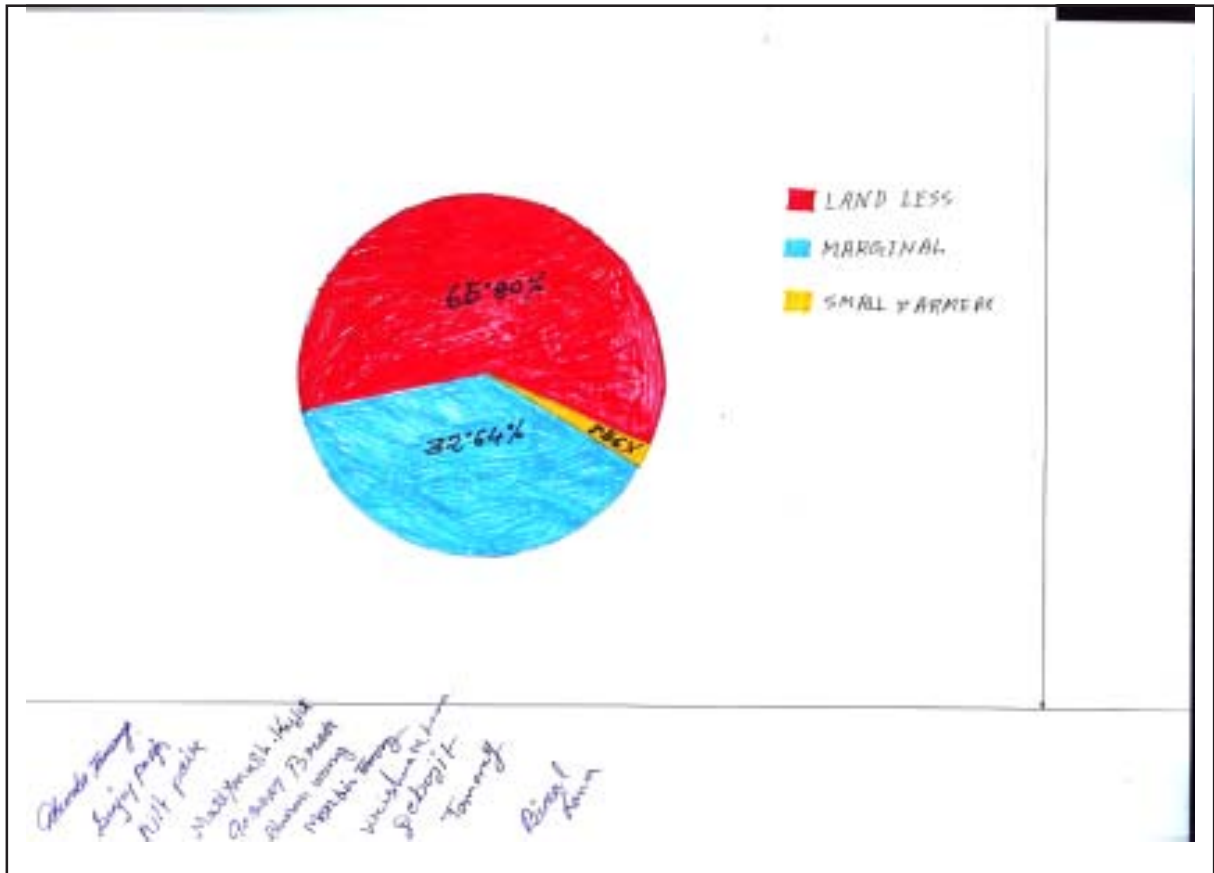
সম্প্ৰদায়ৰ বিভিন্ন ধৰণৰ সম্পদৰ গৰাকীৰ অৱস্থা চিহ্নিত আৰু বিশ্লেষণ কৰি পৰিয়ালসমূহৰ সদস্যসকলৰ সম্পদৰ স্থানাংক বা ভাল-বেয়া অৱস্থাৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। এই স্থানাংক নিৰ্ধাৰণে প্ৰকল্পৰ হিতাধিকাৰীসকলৰ আৰ্থ-সামাজিক স্তৰ নিৰ্ধাৰণৰ বিষয়ে জনাত মূল্যায়নকাৰীসকলক সহায় কৰে আৰু স্থানীয় মানুহৰ সম্পদ/অৱস্থা আদিৰ সংজ্ঞা আৰু সূচক নিৰ্ধাৰণতো সহায় কৰে। নিম্নোক্ত মানৰ ভিত্তিত সম্পদৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে :

- ক) বৃত্তি / জীৱিকা
- খ) ভূমি মালিকানা
- গ) আৱাস গৃহৰ প্ৰকাৰ
- ঘ) সম্পত্তিৰ গৰাকী

এই স্থানাংক নিৰ্ধাৰণৰ জৰিয়তে দেখা গৈছে যে গাঁওখনৰ প্ৰায় ৬৫.৮০ শতাংশ লোক দুখীয়া, প্ৰায় ৩২.৬৪ শতাংশ লোক মধ্যবিত্ত আৰু প্ৰায় ১.৫৬ শতাংশ লোক ধনী হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে। দুখীয়া লোকসকল প্ৰধানতঃ অনিয়মীয়া দিন মজদুৰ আৰু তেওঁলোকৰ খেতিমাটি বেছিভাগৰে বন্ধকত আছে। ধনী লোকসকলৰ বেছিভাগে চাহ খেতিয়ক আৰু ধান খেতিয়ক আৰু তেওঁলোকৰ যথেষ্ট পৰিমাণৰ কৃষিভূমি আছে। তেওঁলোকৰ টিভি, দুচকীয়া আৰু চাৰিচকীয়া বাহন আদিও আছে। মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ লোকসকলে প্ৰধানতঃ চাহ খেতি, উদ্যান শস্য উৎপাদনৰ লগতে ধান খেতিও কৰে আৰু তেওঁলোকৰ নিজৰ কৃষিভূমিৰ লগতে বন্ধকী ভূমিও আছে।

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

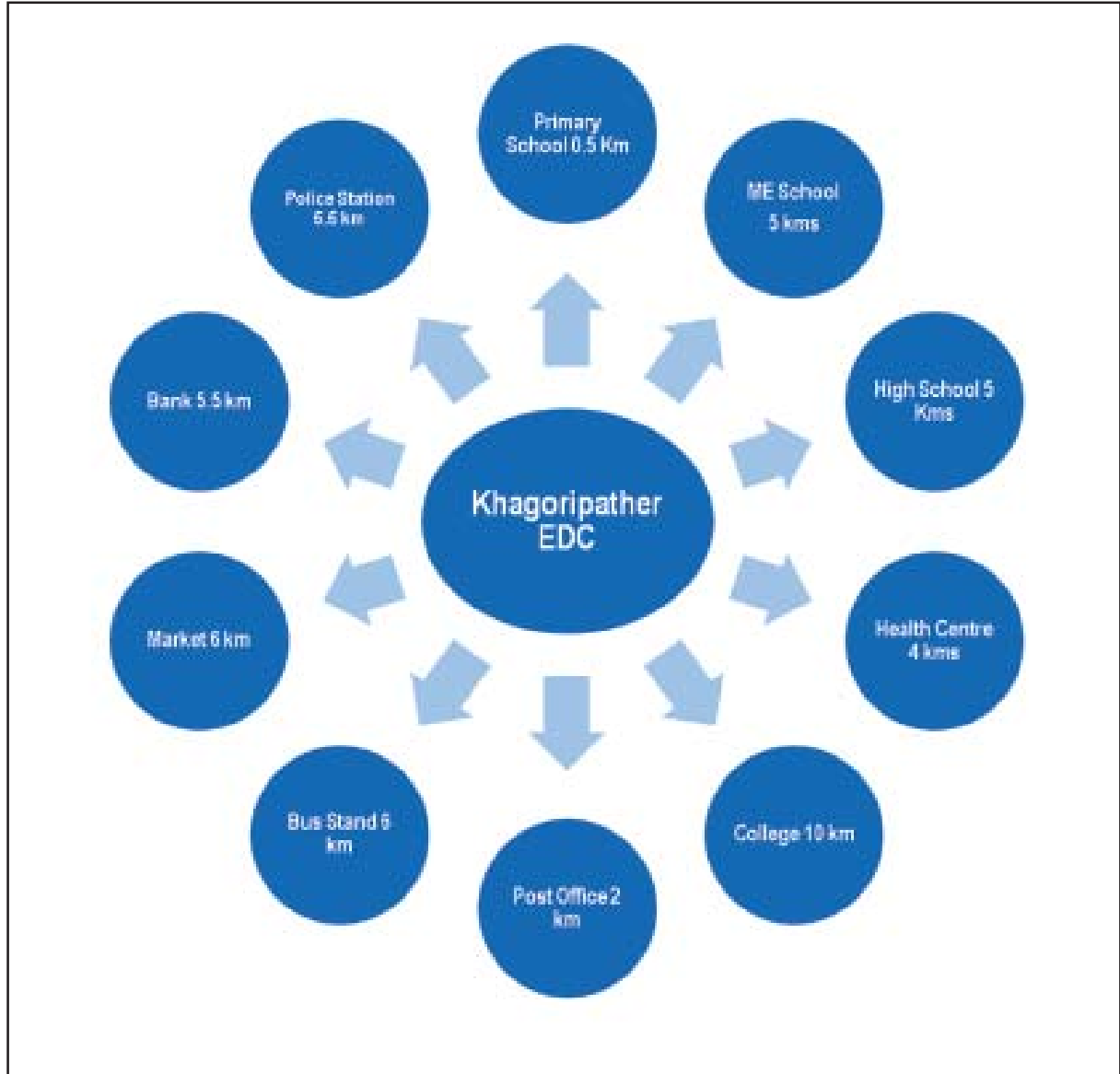
ৰেখাচিত্ৰ- ৩.১ : সম্পদৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

২.৫ চাপাট্টি ডায়েগ্রাম

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

প্রাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী

Priority Ranking of Khagoripatha EOC for Potential Livelihood Activity

Potential Livelihood	Livestock (A)	Drivng (B)	Embroidery/Weaving (C)	Food Processing (D)	Brickmkn (E)	Handloom (F)	Number	Position
Livestock (A)	A	A	A	A	A	A	7	1st
Drivng (B)	X	B	B	B	B	A	5	2nd
Embroidery/Weaving/Beading (C)	X	X	C	C	C	B	4	3rd
Food Processing (D)	X	X	X	D	D	C	3	4th
Brickmkn (E)	X	X	X	X	E	D	1	5th
Handloom (F)	X	X	X	X	X	F	1	6th

Chicken rearing
 Egg rearing
 Poultry rearing
 Handloom weaving
 Embroidery/Weaving
 Pottery making
 Paper making
 Handloom weaving
 Brick making
 Farming
 Animal rearing

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

সম্ভাৱনাপূৰ্ণ জীৱিকাৰ অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক

Priority Matrix Ranking of Subcategory EDC.

Entry Point Activity	Road (A)	Boat (B)	CFC (C)	Sanitation			Rank	Position
Road A	A	A	A	A	A	A	6	1 st
Boat B	X	B	B	B	B	A	6	2 nd
CFC C	X	X	C	C	C	B	3	3 rd
Sanitation D	X	X	X	D	D	B	2	4 th

Health Prom.
 Angi Proj
 Duct pipe
 Water supply
 Co-Operative Bank
 Business training
 Market training
 Washroom
 Sanitation
 Training
 Rural
 Area

অধ্যায়-৩ : আলোকচিত্ৰ

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিত গ্ৰহণ কৰা পি আৰ এ কাৰ্যসূচীৰ আলোকচিত্ৰ

গাঁওসমূহত কেনেদৰে উপস্থিত হ'ব পাৰি

ই ডি চি গাঁওসমূহৰ এক দৃশ্য

পি আৰ এৰ কাৰণে সমৱেত হোৱাৰ দৃশ্য

পি আৰ এৰ কাৰণে সমবেত হোৱাৰ দৃশ্য

... আৰু আমি একেলগে থিয় হওঁ

তথ্য ১

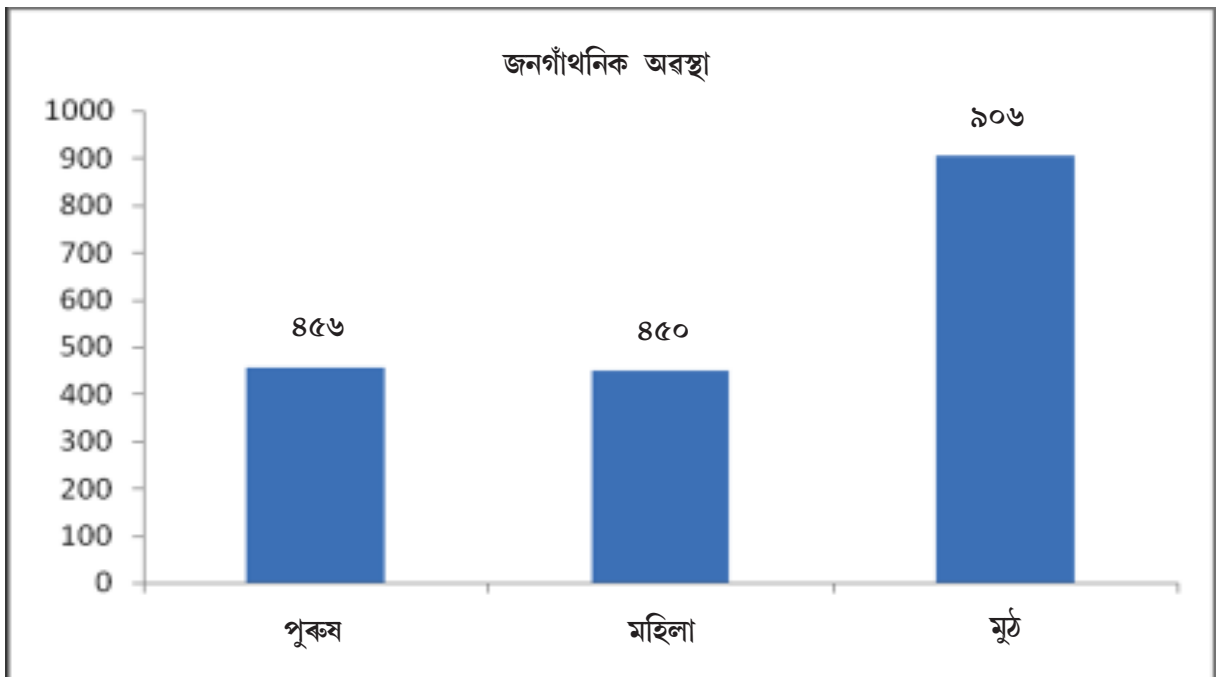
তালিকা- ১ : ই ডি চিৰ প্ৰাথমিক তথ্য

ক্রমিক নং	ই ডি চিৰ নাম	গঠনৰ তাৰিখ	কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্যৰ সংখ্যা	সভাপতিৰ নাম	সচিবৰ নাম
১	খাগৰিপথাৰ	২০১৫	২০	বিমল লামা	পদুম বৰপাত্ৰগোহাঁই

তালিকা- ২.১ খাগৰিপথাৰ ই ডি চিৰ জনগাঁথনিক অৱস্থা

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ নাম	মুঠ জনসংখ্যা	মুঠ পুৰুষ	মুঠ মহিলা	মুঠ পৰিয়াল	লিংগ অনুপাত	পৰিয়ালৰ গড় আকাৰ
১	১ নং খাগৰিপথাৰ	৩৬৩	২০২	১৬১	৮৪	৯৪৫	৪.৩২
২	৩ নং লেখাজান ডিৰক চাহ বাগান	৪৪১	২০৪	২৩৭	৮৮		৫.০১
৩	২ নং ডিগবৈ লাইন	১০২	৫০	৫২	২০	১০০৩	৫.১০
	মুঠ	৯০৬	৪৫৬	৪৫০	১৯২		

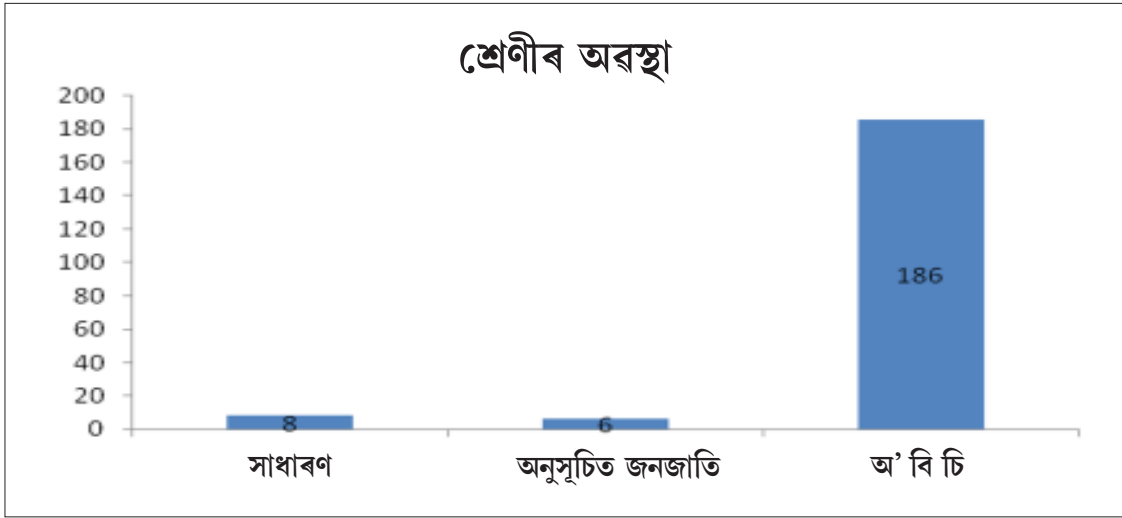
উৎস : ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা প্ৰতিবেদন

শ্ৰেণী প্ৰফাইল :

ই ডি চি এলেকাৰ তিনিখন গাঁৱৰ শ্ৰেণী প্ৰফাইল

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ সংখ্যা - ২	শ্ৰেণী	পৰিয়ালৰ সংখ্যা
১		অনুসূচিত জাতি	নাই
২		এম অ' বি চি	নাই
৩		সাধাৰণ	৮
৪		অনুসূচিত জনজাতি	৬
৫	অ' বি চি	১৮৬	

উৎস : ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা প্ৰতিবেদন

শিক্ষাৰ অৱস্থা :

খাগৰিপথাৰ ই ডি চিত, সাক্ষৰতাৰ হাৰ প্ৰায় ৬৪ শতাংশ যিটো ৰাজ্যিক গড় ৭৪.০৪ শতাংশতকৈ কম। তলৰ তালিকাত এই বিষয়ে বিতংভাৱে দিয়া হৈছে।

তালিকা- ৩ : গাঁৱৰ জনসংখ্যাৰ শিক্ষাৰ অৱস্থা

ক্রঃ নং	গাঁৱৰ নাম	ভূমি ধাৰণ অনুযায়ী কৃষকৰ শ্ৰেণী বিভাগ				মুঠ
		ধনী কৃষক > ১০ হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ	উপাস্ত কৃষক < ২ হেক্টৰ	ভূমিহীন পৰিয়াল	
১	খাগৰিপথাৰ	-	১	৩৬	৫৬	৯৩
২	লেখাজান ডিবক চাহ বাগ	-	১	১৭	৩৫	৫৩
৩	ডিগবৈ লাইন	-	১	১০	৩৬	৪৭
	মুঠ	-	৩	৫৭	১২৭	১৯৩

খাগৰিপথাৰ পৰিবেশ উন্নয়ন সমিতিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা ২০১৫-১৬ৰ পৰা ২০২৫-২৬

শিক্ষাৰ স্তৰ	১নং খাগৰিপথাৰ	৩ নং লেখাজান ডিৰক চাহ বাগান	২ নং ডিগবৈ লাইন	মুঠ
অশিক্ষিত	৮৭	৯১	২৮	২০৬
১ম-৪ৰ্থ	৬৪	৮৮	২১	১৭৩
৫ম-৭ম	১১০	৯৪	১০	২১৪
৮ম-১০ম	৪৩	১০৩	১৫	১৬১
১১শ-১২শ	৯	২৪	৭	৪০
স্নাতক	৬	৮	৪	১৮
স্নাতকোত্তৰ	২	৪	০	৬
মুঠ	৩২১	৪১২	৮৫	৮১৮

ক্রঃ নং	গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	জনসংখ্যা			মুঠ সাক্ষৰতা	সাক্ষৰতাৰ হাৰ শতাংশত
			মুঠ	০-৬ বছৰ	বয়স গ্ৰুপৰ বাহিৰৰ		
১	১ নং খাগৰিপথাৰ	৮৪	২০২	৪২	—	২৩৪	৭২.৮৯
২	৩ নং লেখাজান ডিৰক চাহ বাগান	৮৮	২০৪	২৯	—	৩২১	৭৭.৯১
৩	২ নং ডিগবৈ লাইন	২০	৫০	১৭	—	৫৭	৬৭.০৫
		১৯২	৪৫৬	৮৮	—	৬১২	৭৪.৮১

উৎস : ক্ষেত্ৰ সমীক্ষা প্ৰতিবেদন

ওপৰৰ তালিকাখনে দেখুৱাই যে খাগৰিপথাৰ গাঁৱত সাক্ষৰতাৰ হাৰ প্ৰায় ৭৪.৮১ শতাংশ। তদুপৰি ০-৬ বছৰ বয়স গ্ৰুপৰ জনসংখ্যা ৮৮।

তালিকা- ৪ : ভূমি ধাৰণৰ প্ৰকাৰ

ভূমিৰ প্ৰকাৰ	মানুহৰ ধাৰণৰ শতাংশ	উপলব্ধ ভূমি ধাৰণৰ গড়
বাৰী-বস্তি	৫৯	০.৪
কৃষিভূমি	৬০	১.২
পতিত ভূমি	১৯	০.৬
বন্ধকী ভূমি	উপলব্ধ নহয়	উপলব্ধ নহয়
আধি খেতি	উপলব্ধ নহয়	উপলব্ধ নহয়

তালিকা- ৫ : অঞ্চলটোৰ পশুধন

পশুধনৰ প্ৰকাৰ	গাঁওসমূহত মুঠ পৰিমাণ	পালনৰ শতকৰা হাৰ	পশুধনৰ গড় আকাৰ
গাইগৰু	২৮৯	৫৫	২
বলধ	২৪৪	৪৮	২
হাঁহ	১৩৫	৭০	৪
স্থানীয় কুকুৰা	১১৩৭	৮০	৭
গাহৰি	১৯৩	১৪	৪
ছাগলী	২৯০	৪০	৪

তালিকা- ৬ : ই ডি চি গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি

শিৰোনাম	বৰ্ণনা	অতিৰিক্ত তথ্য
প্ৰতিষ্ঠানৰ নাম	খাগৰিপথাৰ	
গঠনৰ বছৰ	জুন, ২০১৪-১৫	বন বিভাগ আৰু গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা গঠন কৰা হয়
সংমণ্ডল	ডিগবৈ বন সংমণ্ডল	লাট কাৰ্যালয় ই ডি চিৰ পৰা ৩ কিঃ মিঃ দূৰত্বত লেখাজান
আঞ্চলিক কাৰ্যালয়		
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	৭	সম্পাদক-ৰাজীৱ লামা, সভাপতি-পদুম বৰপাত্ৰগোহাঁই
জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত ক্লাষ্টাৰ/গাঁও	১	খাগৰিপথাৰ
মুঠ পৰিয়াল	১৯৩	
সম্প্ৰদায়	আদিবাসী, নেপালী	
নিকটৱৰ্তী প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	খাগৰিপথাৰ আৰু জয়মতী প্ৰাঃ বিঃ	০.৫ আৰু ২-৩ কিলোমিটাৰ
অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ		
গীৰ্জা, নামঘৰ, মন্দিৰ		
নিকটৱৰ্তী এম ই স্কুল	লামা গাঁও	৭ কিলোমিটাৰ দূৰত
নিকটৱৰ্তী হাইস্কুল	মাৰ্ঘেৰিটা	১৩ কিলোমিটাৰ দূৰত
নিকটৱৰ্তী কলেজ	মাৰ্ঘেৰিটা	১৩ কিলোমিটাৰ দূৰত
নিকটৱৰ্তী চিকিৎসালয়	মাৰ্ঘেৰিটা	১৩ কিলোমিটাৰ দূৰত
নিকটৱৰ্তী আৰক্ষী থানা	মাৰ্ঘেৰিটা	
নিকটৱৰ্তী ডাকঘৰ	মাৰ্ঘেৰিটা	
নিকটৱৰ্তী বজাৰ	১। ডিৰক বজাৰ, ২। লেখাজান	
যাবপৰা পথ	২	সকলোবোৰ কেঁচা পথ

তালিকা- ৭ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

প্ৰকাৰ	১-৩ মাহ	৩-৬ মাহ	> ৬ মাহ
বনাঞ্চলত চাৰণীয়া ভূমি	—	✓	—
ঘৰুৱা অৱশিষ্ট	—	—	✓

তালিকা- ৮ : ই ডি চি গাঁৱৰ পৰা বজাৰৰ অৱস্থান

ক্ৰমৰ বাবে	অৱস্থিতি	যদি অন্য গাঁৱত, গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)
গেলামাল	ডিৰক আৰু লেখাজান চাহ বাগিচা	৬
সাপ্তাহিক বজাৰ	ডিৰক আৰু লেখাজান চাহ বাগিচা	৬
প্ৰধান বজাৰ	মাৰ্ঘেৰিটা	১২
বন নিগম বিক্ৰী বিভাগ	—	—
টেণ্ডুপাট্টা পি এইচ এ ডি	—	—
মাছৰ বজাৰ	মাৰ্ঘেৰিটা	
ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	—	—
বন নিগম ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	—	—

তালিকা- ৯ : জলসম্পদৰ সুবিধাসমূহ

পানীৰ উৎস	সংখ্যা	পানীৰ পৰ্যাপ্ততা	ব্যৱহাৰ
হেণ্ডপাম্প	১২২	বহুৰজুৰি	খোৱাপানী আৰু ঘৰুৱা ব্যৱহাৰ
পুখুৰী	৪৫	ঋতুকালীন	ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে
কুঁৱা	২৩	ঋতুকালীন	ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে

তালিকা- ১০ : শক্তিৰ ব্যৱহাৰ

ইন্ধনৰ প্ৰকাৰ	নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সংখ্যা	মাহত প্ৰয়োজনীয়তাৰ পৰিমাণ	উৎস	মুখ্য / গৌণ
কাঠখৰি	১৯০	১২	স্থানীয় চাহ বাগিচা আৰু বনাঞ্চল	মুখ্য
বন্ধন গেছ	১১	—	স্থানীয় বজাৰ	মুখ্য
কেৰাচিন	১৯০	৬	স্থানীয় বজাৰ	মুখ্য

তথ্য - ২ জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ

তালিকা- ১১ : পশুধন পালন-স্থানীয় কুকুৰা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
পশু চিকিৎসা ব্যৱস্থা	<ul style="list-style-type: none"> পশু চিকিৎসা যতন সেৱা সহায়তা পৰ্যাপ্ত নহয়। বৈজ্ঞানিক পশুপালন জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> পশুসমূহৰ মৰ্চেলিটী হাৰ কম। পৰিয়ালৰ কাৰণে নিশ্চিত উপাৰ্জন। পশুধনৰ প্ৰজননৰ সুবিধা। 	<ul style="list-style-type: none"> পেৰা পশু চিকিৎসা বৃত্তিৰ ওপৰত প্ৰশিক্ষণ।
যিকোনো কাৰ্য আৰম্ভ কৰিবৰ বাবে প্ৰাথমিক মূলধনৰ অভাৱ	<ul style="list-style-type: none"> ঋণ লাভৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় নথি-পত্ৰৰ অভাৱ। আনুষ্ঠানিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ সৈতে লেনদেন কৰিবৰ বাবে উপযুক্ত তথ্যৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> উদ্যম আৰম্ভৰ বাবে টকা। পশুধন ৰাখিবৰ বাবে চালিৰ ব্যৱস্থা। 	<ul style="list-style-type: none"> সহায়ৰ বাবে পৌনঃপুনিক পুঁজি

তালিকা- ১২ : বিশেষীকৃত দক্ষতা- বৈদ্যুতিক মেৰামতি

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
বজাৰ সম্ভাৱনীয়তা	<ul style="list-style-type: none"> বজাৰৰ নিকটৱৰ্তী অৱস্থান স্থানীয় সংসাধন উদ্যোগৰ লগত সম্পৰ্ক স্থাপনৰ সুবিধা স্থানীয়/কেঁচামালৰ উপলব্ধতা। 	<ul style="list-style-type: none"> অঞ্চলটোত স্থানীয়ভাৱে ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগত স্থাপন কৰিব পাৰি। 	<ul style="list-style-type: none"> খাদ্য সংসাধনৰ ওপৰত যুৱকসকলক প্ৰশিক্ষণ।
ঋণ সুবিধা- প্ৰাৰম্ভিক পুঁজি	<ul style="list-style-type: none"> বেংক বা অন্য বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ সৈতে যোগাযোগ নাই। উন্নয়নমূলক আঁচনি সম্পৰ্কে অসজাগতা। প্ৰাৰম্ভিক মূলধন পৰ্যাপ্ত নহয়। ভাল ব্যৱসায়ৰ বাবে অপাৰগতা। 	<ul style="list-style-type: none"> চৰকাৰৰ দ্বাৰা বিত্তীয় সাহায্য বা ক্ষুদ্ৰ বিত্তীয় সংস্থাৰ দ্বাৰা সহজ ঋণৰ ব্যৱস্থা। 	<ul style="list-style-type: none"> উদ্যমিতা বিকাশ আঁচনিৰ বাবে বিত্তীয় সাক্ষৰতা অঞ্চলটোত এক ল'বলগীয়া গুৰুত্বপূৰ্ণ ব্যৱস্থা।

তালিকা- ১২ : বিশেষীকৃত দক্ষতা- বৈদ্যুতিক মেৰামতি

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
সূতৰ হাৰ	<ul style="list-style-type: none"> ব্যক্তিগত ঋণ দিওঁতাৰ অধিক মাত্ৰাত সূত সংগ্ৰহ 	<ul style="list-style-type: none"> ই ডি চি এলেকাত ক্ষুদ্ৰ বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ অংশগ্ৰহণ। 	<ul style="list-style-type: none"> বিত্তীয় সাক্ষৰতা।
ঋণৰ উপলব্ধতা	<ul style="list-style-type: none"> ঋণী হিচাপে প্ৰকৃত নথি-পত্ৰ/প্ৰমাণৰ অভাৱ। বেংক আৰু অন্য বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ কম সূত। 	<ul style="list-style-type: none"> পৰিবেশ ব্যৱস্থাৰ লগত খাপখোৱা উদ্যম গঠন। 	<ul style="list-style-type: none"> বেংকৰ লগত সংযোগৰ কাৰ্যসূচী।